

VELIKI ILMIHAL

**UDŽBENIK ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA I. i II. RAZRED SREDNJIH ŠKOLA**

Ovaj je udžbenik usvojio Ulema-medžlis u Sarajevu svojim rješenjem od 11. augusta 1931. god. broj 803.

TREĆE IZDANJE.

IZDANJE VAKUFSKOG RAVNATELJSTVA U SARAJEVU.
SVA PRAVA PRIDRŽANA.

DRŽAVNA TISKARA U SARAJEVU. — 1941.

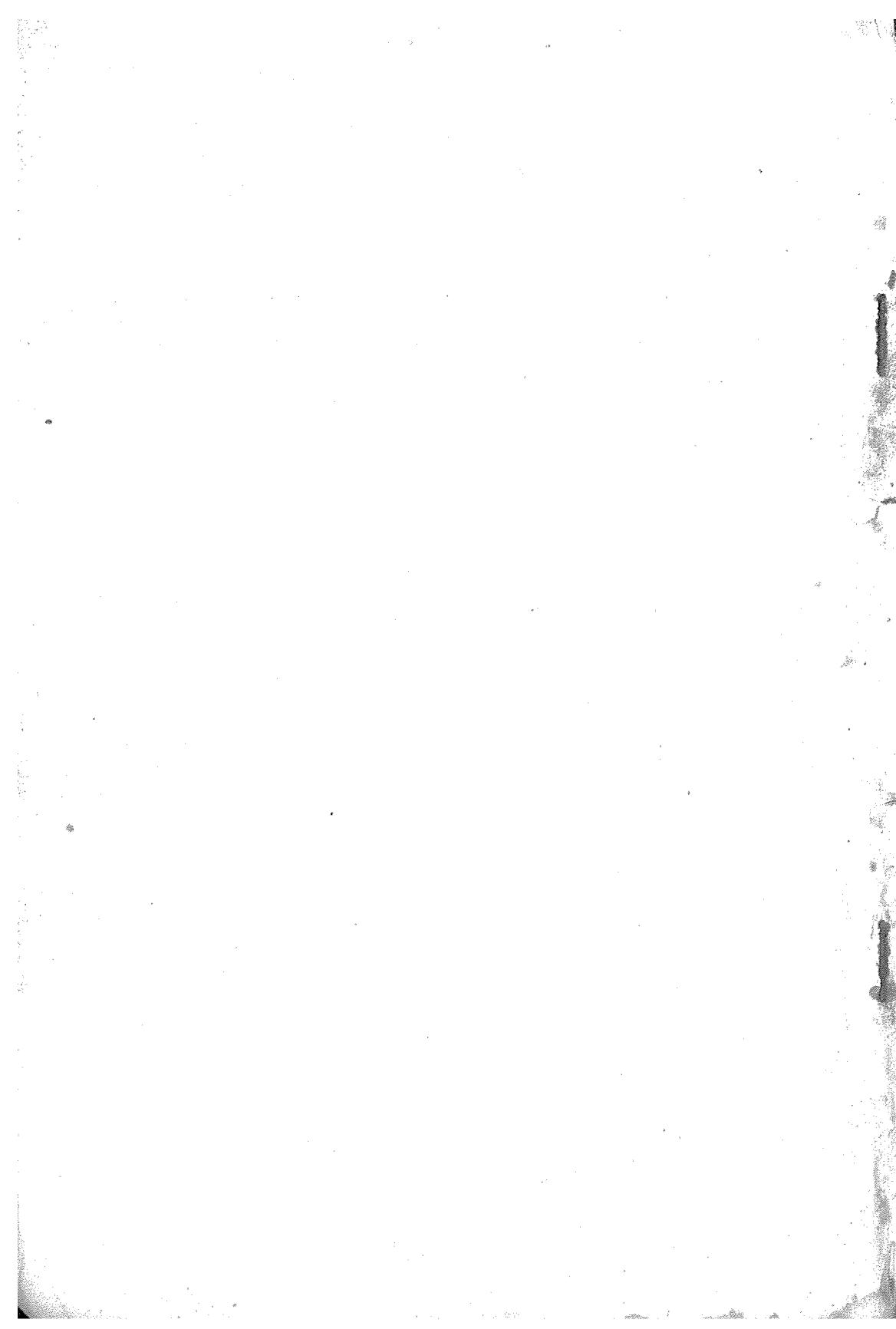
VELIKI ILMIHĀL

UDŽBENIK ISLAMSKE VJERONAUKE
ZA I. i II. RAZRED SREDNJIH ŠKOLA

*Ovaj je udžbenik usvojio Ulema-medžlis u Sarajevu svojim rješenjem
od 11. augusta 1931. god. broj 803.*

TREĆE IZDANJE

CIJENA KUNA 8—

Umlikal je mukšas, kojim možemo ući u najglavnije islamiske dužnosti.

Pristup

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Svaki dobar posao počinjemo riječima:

»U ime Boga, Općeg Dobročinitelja, Milostivoga.«

Time kazujemo, da je naša snaga samo od Boga i da od Boga ištemo pomoći i blagoslov.

Bog je stvoritelj, Gospodar i Dobročinitelj svega svijeta.

Odredenje čovjeka

Prije svega potrebno nam je znati da ima Vječni i Jedini Bog, koga zovemo Allah, a isto tako još trebamo znati da je Svetogući Bog naš Stvoritelj, Gospodar i Dobročinitelj svega svijeta.

Osim nas i ovoga svijeta, stvorio je Svetogući Bog još i drugi vječni svijet, na kojem ćemo živjeti poslije smrti i kada nestane ovoga svijeta.

Pošto nestane ljudi i ovoga svijeta, Svevišnji će Bog sve ponovno proživjeti, i svi će se ljudi skupiti pred Boga na Sudnji dan. Kada će biti Sudnji dan, to znade samo Bog kojega slavimo i kojemu zahvaljujemo na njegovim darovima, jer je Bog Gospodar Sudnjega dana.

Fatiha

الْفَاتِحَةُ

»U ime Boga, Općeg Dobročinitelja, Milostivoga,

Hvala Bogu, Stvoritelju Svjetova,

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Općem Dobročinitelju, Milostivom,
Gospodaru Súdnjega dana«.

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَا لِكَ يَوْمُ الدِّينِ

Na sudnjem danu će ljudi pred Bogom odgovarati za svoja djela, i svima će Bog suditi. Ko bude zaslužio zadovoljstvo Božije biće nagraden, a ko se bude ogriješio o Božije zapovijedi biće kažnjen, ako mu Bog ne oprosti.

Zadovoljstvo Božije i našu sreću zaslužićemo, ako samo jedinoga Boga obožavamo i samo od Njega pomoći tražimo, ako vršimo Njegove zapovijedi i čuvamo se svega što je on zabranio.

»Samo Tebe obožavamo

إِلَيْكَ تَبَدِّلُ

I samo od Tebe pomoći tražimo.«

وَإِلَيْكَ نَسْأَلُ

Da možemo znati i razlikovati što je dobro, a što je zlo, Bog nam je dao razum i svoju objavu — Kur'an.

Bog nas je svojom milošću i dobrotom uputio na pravi put.

»Uputi nas pravim putem.«

إِهْدِنَا الْقِرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

Božija objava ljudima

Ljudima je dolazila Božija objava preko odabranih Božijih poslanika, koje je Bog obasuo svojim blagodatima.

»Putem onih koje si obasuo Svojim blagodatima:

صَرَاطَ الَّذِينَ أَنْهَىَنَا عَلَيْهِمْ

A ne putem onih na koje se srdiš,

غَيْرِ التَّضُّوبِ عَلَيْهِمْ

Niti onih koji su zalutali.«

وَلَا الصَّالِحِينَ

Uzvišeni Kur'an došao je najposljednjem Božijem poslaniku Muhamedu a. s.¹), i zato velimo da je On posljednji Božiji poslanik.

Svaki je musliman dužan živjeti onako kako nas Kur'an naučava, i znati: zašto smo na ovom svijetu.

Na svijetu smo:

1. Da upoznamo i vjerujemo Allaha dž. š.²)
2. Da samo Allaha obožavamo,

¹) a. s. = عليه السلام t. j. Bog ga blagoslovio.

²) dž. š. = جَلَّ شَانِهِ t. j. Svevišnji.

3. Da živimo uredno po Božjim odredbama, da činimo dobro, a da se zla čuvamo, i da tako Božiju milost zaslužimo.

Vidi se, dakle, da je u Kur'anskom susretu »El-Fatiha« ukratko sadržana Božija objava i zahvalnost koju imamo činiti Bogu.

El-Fatiha

U ime Boga, Općeg Dobročinitelja,
Milostivoga,

Hvala Bogu, Stvoritelju svjetova,

Općem, Dobročinitelju, Milostivom,

Gospodaru Sudnjega dana!

Tebe samo obožavamo

I samo od Tebe pomoći tražimo.

Uputi nas pravim putem,

Putem onih koje si obasuo
Svojim blagodatima,

A ne putem onih na koje se srdiš,

Niti onih koji su zalutali.

آلْهَا تَحْمِلُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

مَالِكُ يَوْمِ الدِّينِ

إِلَّا إِنَّكَ نَعْلَمُ

وَإِنَّكَ نَسْتَعِنُ

إِنَّهُنَا الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ

صِرَاطُ الَّذِينَ أَنْهَى اللَّهُمَّ عَلَيْهِمْ

غَيْرُ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

وَلَا الصَّابَارِينَ

Pitanja: Čime počinjemo svaki dobar posao? Šta time kazujemo? Šta je Bog? Šta nam je potrebno znati prije svega? Šta je isto tako još potrebno znati? Šta je Svemogući Bog stvorio još osim nas i ovoga svijeta? Šta će biti pošto nestane ljudi i ovoga svijeta? Znade li ko kada će biti Sudnji dan? Šta će biti na Sudnjem danu? Kako ćemo zaslужiti zadovoljstvo Božije i našu sreću? Šta nam je Bog dao, da možemo znati i razlikovati dobro od zla? Ko nas je svojom milošću i dobrotom uputio na pravi put? Preko koga je ljudima dolazila Božija objava? Kojem je Božijem poslaniku došla posljednja Božija objava? Šta je dužan svaki musliman? Zašto smo na ovom svijetu? U kojoj je suri ukratko sadržana Božija objava i zahvalnost koju imamo činiti Bogu? Uči sure El-Fatihi! Prouči je našim jezikom!

nam je vjera, koju je Svemoguci Bog objedio
preko Muhameda a. s., da bi mogli znati sto
trebamo vjerovati i raditi

PRVI DIO

AKAID (ISLAMSKO VJEROVANJE) ﴿۱﴾

Naša vjera zove se Islam, i mi smo po vjeri muslimani.
Islamski vjerovati znači: srcem usvojiti i znati da je sve
istina što nam je Allah dž. š. u Kur'anu po svome poslaniku
Muhamedu a. s. objavio.

Dužni smo Kur'an, Božiju objavu, vjerovati da je istina,
jer je Kur'an od Boga, a Bog dž. š. je Svemoguci i savršeno
istinit, a Svevišnji Bog poslao je Muhameda a. s. samo iz milosti
i ljubavi spram svega svijeta, da mu objavi uzvišenu vjeru Islam.

كَلِمَةُ شَهَادَةٍ

Temelj islamskog vjerovanja

Prva dužnost svakog muslimana i muslimanke jest: srcem
vjerovati i riječima očitovati temelj islamske vjere.

Temelj islamske vjere je »Ke l i m e i š e h a d e t« ili »Islam-
sko očitovanje«, koje glasi:

»Vjerujem i očitujem da nema Boga
osim Allaha,

أَشْهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

i da je Muhamed Božiji rob i
poslanik.«

وَأَشْهُدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Govorimo »vjerujem i očitujem«, jer tvrdo znamo, srcem
vjerujemo a jezikom izgovaramo da nema drugoga boga osim
jedinoga Allaha, vječnog i milostivog Gospodara svega što se
vidi i što se ne vidi.

Govorimo da je Muhamed Božiji rob, jer je i Muhamed
čovjek, a svi su ljudi Božji robovi.

Svi su ljudi Božji robovi, jer ih je on stvorio, i oni su u
vlasti Božjoj, pa treba da robuju i slave Jedinoga Boga dž. š.

Gоворимо да је Божији посланик, јер је Бог дž. њ. заиста послao Мухамеда да objavi sveopću*) vjero Islam.

Божији посланик vjerno je i podpuno ispunio naredbu Božiju i saopštio ljudima posljednju Božiju objavu Kur'an, a svojim uzornim životom dao je ljudima primjer da se na njega ugledaju.

Pejgamberovi vjerni drugovi koji su s njim širili Islam zovu se ashabi.

Ashabi vjerno upamtiše i popisaše za života Božijeg poslanika pojedine kur'anske ajete (rečenice) i sureta (poglavlja) Kur'ana, i to se je zatim sve prikupilo u jednu knjigu, zvanu Mushaf. (مصحف).

Ashabi (drugovi Pejgamberovi) i njihovi nasljednici sačuvaše nam i usmeno predadoše mnoge hadise (tradicije — predanja) Muhameda a. s.

Hadis (حَدِيثٌ) je sve ono što je Muhamed a. s. rekao, radio ili odobrio.

Mi smo se dužni vladati po Pejgamberovu hadisu, jer utvrđeni hadisi spadaju u drugi osnov vjere. Osim glavnih vjerskih izvora: Kur'ana i hadisa, dužni smo se vladati još po idžma-u i kijasu.

~~Idžma'~~ (Idžmâ'-ummet) جماع امت

Idžma' je jednoglasno rješenje nekog šeriatskog pitanja od cijelokupne priznate uleme (vjerskih učenjaka) jednog naraštaja, a da nikо nije drukčije rekao.

Kijas (Kijasi-fukaha) قیاس فکاهہ

Kijas je rješenje priznatih vjerskih učenjaka u jednom šeriatskom pitanju, koje nije spomenuto u Kur'anu, hadisu i idžmâ-u, na temelju sličnosti sa rješenjem koje je spomenuto u Kur'anu, hadisu ili idžmâ-u.

Vjerovanje i poslovanje إيمان و عمل

Mi trebamo vjerovati i raditi onako kako su' vjerovali i radili Božiјi poslanik, njegovi ashabi (drugovi) i ogromna većina islamskih vjerskih učenjaka.

Oni muslimani koji se drže ovog pravca u vjerovanju zovu se ehli sunnet vel-džema-at أهل السنّة والجماعۃ

*) Muhamed a. s. je posljednji Božiјi poslanik, koga je Bog dž. њ. poslao svim ljudima, na čitavoj zemlji, i svim džinima. Njegov je šeriat nepromjenljiv i trajaće do Sudnjeg dana.

Pitanja: Kako se zove naša vjera? Šta smo po vjeri? Šta znači islamski vjerovati? Zašto smo dužni Kur'an, Božiju objavu, vjerovati da je istina? Zašto je Svevišnji Bog poslao Muhameda a. s.? Šta je prva dužnost svakoga muslimana i muslimanke? Šta je temelj islamske vjere? Zašto govorimo »vjerujem i očitujem«? Šta tvrdo znamo, srcem vjerujemo i jezikom izgovaramo? Zašto govorimo da je Muhamed Božiji rob? Zašto su svi ljudi Božiji robovi? Zašto govorimo »i Božiji poslanik«? Kako je Božiji poslanik ispunio naredbu Božiju? Kako se zovu Pejgamberovi vjerni drugovi koji su s njim širili Islam? Šta učiniše ashabi? Šta nam još sačuvaše i usmeno predadoše ashabi i njihovi nasljednici? Šta je hadis? Po čemu smo se još dužni vladati, osim po Kur'antu? Šta je idžma'? Šta je kijas? Kako nam treba vjerovati i raditi? Kako se zovu oni muslimani koji se drže ovoga pravca u vjerovanju?

IMAN (VJEROVANJE)

إيمان

Islamsko vjerovanje jest:

»Ja vjerujem Boga,

آمنتُ بِاللهِ

Božije meleke (andele),

وَمَلَائِكَةٍ

Božije kitabe (knjige),

وَكِتَابَهُ

Božije poslanike (pejgambere),

وَرَسُولَهُ

Sudnji dan i

وَالْيَوْمُ الْآخِرُ

Vjerujem da sve što se događa,..
وَبِالْقَدْرِ خَيْرٌ وَشَرٌّ مِنْ أَنْفُسِهِمْ

biva Božijim odredenjem.

U islamskom vjerovanju sadržano je šest temeljnih istina vjere (imansi šartovi).

Islamsko vjerovanje rečeno je na više mjesta u Kur'antu, a sadržano je u ovom ajetu:

»Poslanik (Muhamed) vjeruje u ono

أَمْنَ الرَّسُولِ عَلَيْهِ

što mu je od Boga poslano (objavljeno),

أَنْ تَرَلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ

a u to vjeruju i ostali pravovjerni

وَالْمُؤْمِنُونَ

(njegovi sljedbenici).

Svi vjeruju u Boga, Njegove meleke
(andele),

كُلُّ أَمْنَ بِاللهِ وَمَلَائِكَتِهِ

kitabe (knjige-objave), poslanike i vele:

»Mi ne činimo razlike između pojedinih Božijih poslanika.

Mi smo čuli i mi se pokoravamo.

Oprosti nam, Bože, mi ćemo se svi vratiti k Tebi.«

Temeljne istine vjere treba da vjerujemo i usvojimo podpuno i bez ikakve sumnje.

وَكُلُّهُ وَرُسُلُهُ
لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ
مِنْ رُسُلِهِ
وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطْعَنَا
غُفرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ
الْمَحِيرُ

I. Vjerovanje Boga dž. š.

Prvi imanski šart glasi: »Vjerujem Boga dž. š.«

Svevišnjeg Boga treba vjerovati po Njegovim svojstvima (sifatima).

Božija svojstva

Božija svojstva jesu:

Bog ima i o sebi opстоји,

وُجُودٌ - قِيَامٌ بِنَفْسِهِ

Bog je jedan,

وَحْدَانِيَّةٌ

Bog je vječan, jer nema početka ni svršetka,

قَدْمٌ - بَقَاءٌ

Bog ničemu nije sličan,

مُخَالَقَةُ لِلْخَوَادِثِ

Bog živi svojim vječitim životom,

حَيَاةٌ

Bog je Sveznajući i Svemogući,

عِلْمٌ - قُدْرَةٌ

Bog sve svojom voljom čini,

أَرَادَتْ

Bog govori božanskim govorom,

كَلَامٌ

Bog sve vidi i čuje,

بَصَرٌ - سَمْعٌ

Bog sve stvara, uzdržava i rastvara.

تَكْوِينٌ

Suretul-Ihlas

سُورَةُ الْإِخْلَاصِ

U ime Boga, Općeg Dobročinitelja,
Milostivoga:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Reci: Bog je jedan,

عَلَّهُ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

Bog je neograničeni Gospodar
I utočište sviju stvorova.

اللَّهُ الصَّمَدُ

Nije nikoga rodio i nije rođen.

لَمْ يَيْلَدْ وَلَمْ يُوْلَدْ

Njemu nema niko ravan.

وَلَمْ يَكُنْ لَّهُ كُفُواً أَحَدٌ

Kad kažemo: »Bog ima i o sebi opstoji«, to znači da Bog nije postao, niti Ga ko stvorio, niti je u Svom opstanku ičemu potreban.

Da ima Bog svjedoče nam djela Božija i čio svijet, svjedoče nam Božije objave koje su saopćili Božiji poslanici, a to nam svjedoči i naša misao o Bogu i savjest naša.

Zemlja i nebo (nebeska tjelesa) svjedoče da nijesu mogli sami od sebe postati, već ih je neko morao uspostaviti (stvoriti). Bezuyjetno, dakle, morao je neko opstojati prije njihovog postanka, pa ih je uspostavio. Taj »neko« koji je opstojao prije njihovog postanka i njih uspostavio (stvorio) — jest Allah dž. š. koji oduvijek opstoji, koji je sve stvorio i divno uredio, koji i sada stvara i uzdržava sve u najboljem redu i koji će i nakon nestanka ovoga svijeta vječno opstojati.

Prvo i glavno obilježje islamskog vjerovanja jesu riječi:

»Nema boga osim Allaha,

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Muhamed je Božiji poslanik:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

jer time očujemo da je samo jedan Bog i da je Muhamed a. s. čovjek preko koga je objavljen uzvišeni Kur'an (sveopća vjera Islam).

Svi Božiji poslanici naučavali su da je samo jedan Bog. Ipak se dogadalo da su ljudi, naviknuti da obožavaju i druga bića i prirodne sile i pojave, zaboravili ovu najveću vjersku istinu, i u obožavanje miješali i druga bića, ili, ako su i obožavali jednoga Boga, držali su da je to samo njihov Bog.

Posljednji put i na najuzvišeniji način objavljeno je jedinstvo Božije preko Muhameda a. s. Riječima: »Bog je jedan očujemo da je samo jedan Stvoritelj svijeta, da On sam po sebi opstoji, da samo njega možemo obožavati i da samo Njemu pripadaju sva savršenstva.

»Bog je vječan« znači: da je uvek bio i da će uvek biti, oduvijek postoji i postajaće zanavijek. Sve ostalo postaje, mijenja se i nestaje, jer vječno postoji samo Bog koji stvara i rastvara.

Kada se kaže da Bog po sebi i po svom biću opstoji, to znači da Bogu ništa nije potrebno kao njegovim stvorovima koji jedu, piju, spavaju, a zato im treba hrana, vrijeme, mjesto i t. d. Bogu dž. š. to ništa ne treba, jer je nada sve savršen i uzvišen, i nema nikakvih manjkavosti ni potreba.

Kad kažemo da Bog ničem ne sliči, to je reći da Bog nije kao njegovi stvorovi. On nije ničemu sličan što bi čovjek u vidljivoj slici mogao zamisliti.

Ljudi mogu znati o Bogu dž. š. samo ono što je sam Bog odkrio u svojoj objavi.

Kaže se »Bog je nara sve uzvišen«, jer Bog ima što nemaju Njegovi stvorovi. Ono sve, što imaju ljudi i ostali stvorovi, darovao im je Bog dž. š.

U Boga je vječiti život koji samo On zna. Niko mu Ga nije dao, a svi ostali stvorovi Božijim davanjem postaju, žive i prolaze.

Kažemo da je Bog Sveznajući, jer Bog sve zna, a niko drugi ne može sve znati.

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلَمُونَ وَاللَّهُ عَلَيْهِ
بِذَاتِ الصَّدْرِ

»On zna što se dogada na nebu i na zemlji. On zna što vi krijete i što javno činite. Bog zna šta se krije u srcima (ljudskim).«

Kažemo: Bog je Svemogući, jer niko drugi ne može učiniti što Bog može.

فَاقْتُلُوا إِثْرَ رَحْمَةِ اللَّهِ كَيْفَ يُحِبُّ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ
لَمْخُنِ التَّوْقِيُّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

»Gledaj znake milosti Božije, kako oživljaju obamrlu zemlju. Zaista, On će oživjeti i mrtve. On je Svemogući.«

Što se kaže da Bog sve svojom voljom čini, znači da je Božija volja neograničena, samo Bog može sve što hoće, i niko drugi.

رَأَيْتُمْهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَهْوَلْ لَهُ كَمْ كَثُرَ.

»Njegova je odredba, kada hoće da stvar bude, samo da reče: »Budi«, i biva«. (Jasin sure — predzadnji ajet).

Bog govori svojim vječitim božanskim govorom. Govorio je sa nekim svojim poslanicima.

Velimo da Bog sve vidi i čuje, jer Njemu ništa skriveno nije.

»Zaista Bog sve čuje i sve vidi«. إِنَّ اللَّهَ تَسْمِعُ بِكُلِّ شَيْءٍ

Ovaj svijet i sve što je na njemu stvorio je Svemogući Bog, Stvoritelj. Niko drugi ne može ništa stvoriti ni dati život, osim Boga. Od Njega je život i smrt.

Pitanja: Kaži islamsko vjerovanje! Šta je sadržano u islamskom vjerovanju? Da li je na više mjesta u Kur'antu rečeno islamsko vjerovanje, a naročito u kojem ajetu? Kako treba da vjerujemo temeljne istine vjere? Kako glasi prvi imanski šart? Kako treba vjerovati Svevišnjeg Boga? Koja su Božija svojstva? U kojem su suretu sadržana u glavnom Božija svojstva? Šta znači kad kažemo »Bog ima i o sebi opstoji?« Šta nam svjedoči da ima Bog? Šta svjedoči zemlja i nebo? Koje su riječi glavno obilježje islamskog vjerovanja? Šta su naučavali svi Božiji poslanici kroz sva vremena? Preko kojega je Božijeg poslanika posljednji put objavljeno jedinstvo Božije? Šta znači: Bog je vječan? Šta će to reći kada se kaže da Bog opstoji po sebi i po svom biću? Šta znači kad kažemo da Bog ničem ne sliči? Šta ljudi mogu znati o Bogu dž. š.? Zašto je Bog nada sve savršen? Odkud ono što imaju i ostali stvorovi? Kakav je u Boga život? Zašto kažemo da je Bog Sveznajući? Zašto kažemo da je Bog Svemogući? Šta to znači kada kažemo da Bog sve svojom voljom čini? Kakav je govor Božiji? Zašto velimo: Bog sve vidi i čuje? Odkuda je ovaj svijet i sve što je na njemu?

II. Božiji meleki (andeli)

Drugi imanski šart glasi: »Vjerujem Božije meleke«.

Meleki su nevidljiva duhovna bića. Kažemo da su meleki nevidljiva duhovna bića, jer ih mi ne vidimo, kao što ne vidimo ni svoju dušu ni misao svoju.

Meleka ima bezbroj na nebu i na zemlji, u cijelom svemiru. Bog je melekima odredio različite dužnosti. Oni nikada Bogu ne griješe, i vječno su sretni što služe Bogu i slave Ga.

Meleki prate čovjeka i donose mu dobre misli, a ljudsku misao zanosi i čovjeka na zlo navodi prokleti šeđtan (davo).

Mi se utječemo dragom Bogu da nas sačuva od prokletog šeđtana (đavola) riječima:

»Utječem se Bogu da me sačuva اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ od prokletog šeđtana.«

III. Božiji kitabi (Božije knjige-objave)

Treći imanski šart glasi: »Vjerujem Božije kitabe.«

Božiji kitabi su Božije objave, koje su saopštavali ljudima Božiji poslanici, i to je napisano.

Prvi je primio Božiju objavu prvi čovjek na zemlji, koji je ujedno i prvi Božiji poslanik, Adem a. s. Bog je poslao ljudima u raznim vremenima više objava. U Kur'antu su poimenice spomenuti ovi kitabi:

1. Tevrat, koji je Bog objavio Musa pejgamberu a. s.
2. Zebur, Davud pejgamberu a. s.
3. Indil, Isa pejgamberu a. s.
4. Kur'an, Muhamed pejgamberu a. s.

Kur'an

Naš je kitab uzvišeni Kur'an koji je Allah dž. š. objavio našem pejgamberu Muhamedu a. s. da ga kaže svjetu. Božiji poslanik vjerno je i savjesno izvršio Božiju zapovijed. Kako je koja kur'anska objava dolazila, tako je i napisano još za života Božijeg poslanika, a kašnje je sve složeno u jednu knjigu — *Mushaf* (مصحف).

U Kur'antu ima 114 većih i manjih poglavljja (sureta). Sureta imaju svoja imena, a sastavljena su od ajeta. Kur'an vazda počinjemo učiti sa »Euzu billahi« i »Bismillahi«.

Učeći Kur'an terba da nam je srce čisto i ispunjeno ljubavlju i misli na Svevišnjeg Allaha. I tijelo treba da nam je čisto, i da smo pod abdestom kada *Mushaf* prihvativimo. *Mushaf* uvijek valja na vrlo odličnom i pristojnom mjestu držati.

Kur'an nam kazuje zašto smo na svijetu, t. j. da spoznamo i obožavamo samo jednog Milostivog Boga i da od našega Dobročinitelja pomoći tražimo, da činimo dobra djela i uredno živimo. Sa mnogim primjerima iz života prijašnjih naroda pokazao nam je Svevišnji Bog u Kur'antu svoje puteve pravde i dobrote na zemlji. U suri E. L. M. stoji:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الَّمَّا ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَبَّ لَهُ إِلَّا هُدَى لِلنَّاسِينَ الَّذِينَ يُوْمَنُونَ بِالْغَيْبِ وَ
 يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِنَ رَزْقِنَا هُمْ يُنْفَعُونَ وَالَّذِينَ يُوْمَنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَاهُ
 وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِنَا وَبِالْأُخْرَةِ هُمْ يُوقَنُونَ اُولُئِكَ عَلَى هُدَىٰ مِنْ رَبِّهِمْ
 وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

»Evo knjige o kojoj nema sumnje. Ona je putokaz onima koji se boje Boga; onima koji vjeruju u ono što je neviđeno; koji uredno svršavaju molitvu i klanjanje, darivaju od onoga što smo im Mi dali; onima koji vjeruju u objave poslane Tebi i prije Tebe; onima koji tvrdo vjeruju u budući život. Ti su vođeni pravim putem od svog Gospodara, i ti su sretni i spašeni.«

Kur'an je posljednja Božija objava i trajaće sve do Sudnjeg dana, jer u Kur'antu stoji:

إِنَّا نَحْنُ نُوَلَّنَا اللَّهُ كَمْرٌ
 وَإِنَّا لَهُ لَمَلِكُونَ
 »Zaista mi smo objavili Kur'an, i doista, mi smo njegovi čuvari.« (Elhidžr 9).

Pitanja: Kako glasi drugi imanski šart? Šta su Božiji meleki? Zašto kažemo da su meleki nevidljiva, duhovna bića? Gdje ima meleka? Šta je Bog odredio melekima? Kakva je njihova zadaća prema čovjeku? Ko zanosi ljudsku misao i navodi čovjeka na zlo? Kako se mi utječemo dragom Bogu od prokletog šejtana?

Kako glasi treći imanski šart? Šta su Božiji kitabi? Koji je Božiji poslanik prvi primio Božiju objavu? Koji su kitabi u Kur'antu poimence spomenuti? Koji je naš kitab? Šta nam kazuje Kur'an? Koja je posljednja objava? Dokle će trajati posljednja objava?

IV. Božiji poslanici

Četvrti imanski šart glasi: »Vjerujem u Božije poslanike«. Božiji poslanici su bili odabrani ljudi kojima je Bog slao svoje objave, da ih kazuju ljudima.

Svojstva Božijih poslanika

Svi su Božiji poslanici bili pametni, vjerni i čisti od grijeha, svi su uvijek govorili istinu i kazivali zapovijedi Božije jasno i vjerno.*)

Svoje poslanstvo zasvjedočiše u nekim prilikama čudesima ili mudžizama koje im je dao Bog.

Rad Božijih poslanika bio je blagodat za sve ljudе na zemlji, jer pomoću Božije nauke podoše ljudi napretku na ovom svijetu i vječnoj sreći na drugom svijetu.

Božiji su poslanici imali mnogo poteškoća u svom radu, jer su protiv njih ustajali mnogobošci, i činili im svake smetnje ne htijući primiti istinu Božiju.

Mnoge nevaljale naraštaje stiglo je pokajanje i kazna Božija, jer su bili ogrezli u grijehu i nijesu se odazvali pozivu Božijih poslanika, pa su zato propali.

Koliko je bilo Božijih poslanika, to samo Bog zna. Od onih koji su u Kur'antu spomenuti najznamenitiji su: Adem, Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhamed a. s. Mi smo dužni sve Božije poslanike bez razlike vjerovati i s poštovanjem ih spominjati, a slijediti Kur'an, najposljednju objavu Božiju koju nam je saopćio naš pejgamber Muhamed a. s.

V. Sudnji dan

Peti imanski šart glasi: »Vjerujem u Sudnji dan«.

Sudnji dan je onaj dan (vrijeme), kada će Svetog Bog suditi ljudima za njihova djela. Ko bude zaslужio zadovoljstvo Božije, biće nagraden dženetom (rajem), a ko se bude ogriješio o Božije zapovijedi, biće kažnjен džehenemom (paklom), ako mu Bog ne oprosti.

Kada će biti Sudnji dan, to znade samo Svevišnji Bog. Sve će pomrijeti, i ovoga će svijeta nestati, a zatim će na drugom svijetu, ponovno oživjeti sve što je bilo na ovom svijetu.

*.) Kada se spomene ime kojega Božijeg poslanika, onda treba reći: »Alejhiselam« (Bog ga blagoslovio).

Pošto Bog oživi sve mrtve, doći će Božiji sud, za nagrade i kazne prema djelima koja su učinjena u sadanjem životu.

Veoma je važno i potrebno da u časovima smrti svakom muslimanu i muslimanki bude srce i duša ispunjena pouzdanjem u Boga i pravom vjerom.

Dženet je mjesto (posebni svijet) gdje će vječno sve blagodati Božije uživati oni koji su pravo vjerovali i dobro činili. Džehensem je mjesto (poseban svijet) gdje će oni koji nijesu pravo vjerovali i koji su zlo činili, patiti različite muke, već prema težini počinjenih grijeha na ovom svijetu. Vječito će u paklu ostati oni koji umru u bezvjerstvu i mnogobroštu, a vjernici koji su griješili, pošto pretrpe kaznu, u dženet će unići.

VI. Božije određenje

Šesti imanski šart glasi: »Vjerujem da sve što se dogada biva Božijim određenjem.«

Ljudi mogu birati šta će da rade, jer im je Bog dao razum i slobodnu volju da se odlučuju za dobro ili za zlo. Bog voli samo dobra djela, a zla djela mrzi.

Pitanja: Kako glasi četvrti imanski šart? Ko su bili Božiji poslanici? Čime su se odlikovali svi Božiji poslanici? Čime zasvjedočiše svoje poslanstvo u nekim prilikama? Kakav je bio rad Božijih poslanika za ljudе? Je su li Božiji poslanici imali teškoća u svome radu? Kako su zato prošli mnogi nevaljali naraštaji? Koliko je bilo Božijih poslanika. Šta smo dužni prema svima Božijim poslanicima?

Kako glasi peti imanski šart? Šta je sudnji dan? Kada će biti Sudnji dan? Šta je veoma važno za svakoga muslimana i muslimanku u časovima smrti? Šta će doći pošto Bog oživi mrtve? Šta je dženet ili raj? Šta je džehensem ili pakao? Koji će griješnici u džehensem ostati?

Kako glasi šesti imanski šart? Mogu li ljudi birati šta će da rade?

DRUGI DIO

IBADAT عبادات

Islamske vjerske dužnosti

Nije dosta muslimanu samo vjerovati, nego mu treba i islamske dužnosti vršiti, t. j. raditi što je zapovjedeno, a kloniti se onoga, što je zabranjeno.

Zapovijedi ima: farz (فرض), vadžib (واجب), sunnet (سنن), i mustehab (مستحب), a zabrana ima: haram (حرام), mekruh (مكره) i mufsid (مسيد).

Farz je sve ono što je Bog dž. š. strogo zapovijedio da vjerujemo i radimo. Ko farz ne vjeruje, nije musliman, a ko ga propusti, griešan je i zasluzuje džehinemsku kaznu.

Vadžib je isto što i farz, ali nije izravno zapovijeden, pa ne će izaći iz imana onaj ko ga ne vjeruje.

Sunnet su ona djela koja je radio Muhamed a. s. i koja je preporučio da ih radimo. Ko ih ne radi sam je skrivio da Pejgamberova šefa-ata ne dobije.

Mustehab je ono što je Muhamed a. s. katkada radio. Ako ih i mi radimo, imaćemo za to sevab, a nećemo biti griešni, ako ih propustimo.

Halal (mubah) su ona djela za koja nema ni zapovijedi ni zabrana, nego su prepuštena volji ljudskoj (slobodna i dopuštena djela).

Haram su djela za koja se posve sigurno zna da su strogo zabranjena. Ko haram radi zasluzuje džehinemsku kaznu, a ko ga ne vjeruje nije musliman.

Mekruh su pokudena djela koja nijesu u skladu sa sunnetom. Ko ih radi čini, prema težini djela, veći ili manji grijeh.

Mufsid je čin kojim se jedno vjersko djelo kvari. Na primjer, u namazu progovoriti, i slično.

Temeljne islamske dužnosti jesu:

1. Kelimei-šeihadet (islamsko očitovanje),
2. Namaze klanjati,
3. Post u ramazanu mjesecu postiti,
4. Zekjat davati i
5. Hadž izvršiti, t. j. ko je dužan u vijeku jednom Kjabu posjetiti.

Ove se temeljne islamske dužnosti zovu islamski šartovi.

Pet temeljnih islamskih dužnosti zapovjedeno nam je u Kur'anu, i zato ih mora izvršavati svaki zreo i pametan musliman i muslimanka. Onaj koji ne vrši ove Božije zapovijedi zaslužuje kaznu Božiju. Dužni smo dječicu naučiti kako se vrše temeljne islamske dužnosti, i na izvršavanje ih privikavati.

Pitanja: Je li dosta muslimanu samo vjerovati? Kakvih ima dužnosti, a kakvih zabrana? Šta je farz? Šta je vadžib? Šta je sunnet? Šta je mustehab? Šta je halal? Šta je haram? Šta je mekruh? Šta je mufsid? Koje su temeljne islamske dužnosti (islamski šartovi)? Gdje nam je zapovjedeno pet temeljnih islamskih dužnosti? Šta zaslužuje onaj, koji ne vrši ove Božije zapovijedi? Šta smo dužni djecu naučiti?

كُلِمَةُ شَهَادَةٍ

I. Kelimei-šehadet (islamsko očitovanje)

Prva temeljna islamska dužnost jest kjelimei šehadet.^{*)}

II. Klanjanje namaza

Druga temeljna islamska dužnost jest klanjanje namaza.

Klanjanjem namaza mi na najuzvišeniji način štujemo Boga dž. š. To štovanje izvršavamo mirno, stojeći, učeći, klanjajući se, spuštajući lice na tle pred Veličanstvom Božnjim i, naposljetku, sjedeći.

Namaz je naređeno da klanjam svaki dan: sabah, podne, ikindiju, ahšam i jaciju. Onaj koji redovno klanja namaz živi uredno, boji se Boga i čuva se zla.

Ne može se stupiti u namaz bez pripreme, jer prije toga treba izvršiti šest uvjeta (šarta).

^{*)} Kjelimei šehadet vidi na str. 6.

A. UVJETI ZA KLANJANJE NAMAZA (NAMASKI ŠARTI)

Prije nego se stupi u namaz treba:

1. biti čista tijela, odijela i da je čisto mjesto gdje ćemo klanjati.
2. abdest uzeti, po potrebi se okupati ili u nuždi tejemnum uzeti,
3. biti obučen,
4. na vrijeme klanjati,
5. prema kibli se okrenuti i
6. odlučiti namaz klanjati (nijjet učiniti).

Svaki ovaj uvjet zove se šart, i on je farz (neizostavna dužnost).

الطَّهَارَةُ مِنَ النَّجَاسَةِ

Da se može klanjati, treba sa tijela, odijela i onoga mesta gdje će se klanjati ukloniti nečistoću, ako je ima.

الطَّهَارَةُ مِنَ الْحَدَثِ

a) Abdest (propisno čišćenje izvjesnih dijelova tijela)

Abdest se uzima počinjući sa Bismillahi ovako:

1. operemo ruke do za šaku tri puta,
2. istaremo zube misvaćem ili prstom, a zatim isperemo usta i nos po tri puta,
3. operemo cijelo lice tri puta,
4. operemo desnu, pa lijevu ruku do za lakat, tri puta,
5. potaremo najmanje $\frac{1}{4}$ glave mokrom rukom,
6. potaremo uši, pa vrat mokrim rukama,
7. operemo desnu, pa lijevu nogu do za članak.

Od toga je farz oprati po jedanput: lice, ruke do za lakat, potrati četvrtinu glave i oprati noge do za članak. Ostalo je sve sunnet.

Abdest se uzima čistom vodom, najbolje svježom i hladnom a otare se čistim peškirom.

Abdest će nam pokvariti:

1. ako nam poteče krv ili na bolesnom mjestu procuri,
2. ako se obavi koja bilo prirodna nužda ili iz želuca povrati punim ustima,
3. ako se onesvijesti ili zaspi.

Ako se neki dio tijela zbog bolesti ne može kvasiti, onda je dosta po zavoju mokrom rukom potrti. Ako neprestano štoga teče iz kojeg bolesnog mjesta, onda za svaki namaski vakat treba abdest uzeti, i tim abdestom može klanjati sve do drugog namaskog vremena.

Kada neko uzme abdest i, prije nego ga pokvari, obuće čistu i jaku obuću, nije potrebno drugi put kada bude uzimao abdest kroz izvjesno vrijeme obuću skidati i noge prati, nego će mjesto pranja po dotičnoj obući mokrom rukom potrti (mesh učiniti). Obuća mora biti čista i neprodrta, a valja da seže do iznad članka, kao što su, na primjer, mestve, duboke cipele ili čizme.

Kada uzimajući abdest dode red do pranja nogu, onda se mokrom rukom (najmanje koliko tri prsta) potare po obući koja nam je na nogama, i to povlačeći s vrha prsta uz nogu. Ovako se može mesh činiti puna 24 sata, računajući od gubitka onog abdesta na koji su mestve obućene. Putnik*) može tri dana i tri noći mesh činiti.

b) Kupanje cijelog tijela ﷺ

Cijelo tijelo treba često, najmanje svake sedmice, okupati i dobro očistiti, a odrasliji još svaki put kada to posebna dužnost nalaže.

Pošto prije svega uklonimo sa posebnih mjesta veću nečistoću, treba po redu izvršiti tri farza:

1. Usta i grlo vodom isplakati,
2. nos vodom-isplakati i
3. cijelo tijelo podpuno oprati.

c) Tejemnum (zamjena za abdest) ﷺ

Tejemnum je čišćenje zemljom kada se abdest ne može uzeti ili se ne može okupati (zamjena za abdest ili za gusul).

Tejemnum se uzima:

1. kada u namaskom vremenu nije moguće vodu pribaviti,
2. kada je mala zaliha vode koju mi imamo potrebnija za piće,
3. kada se, u slučaju potrebe, nije moguće okupati.

*) Putnik osim toga može ramazan mrsiti (vidi »Post«), a farzove od četiri rekjata skratiti na dva rekjata. (Vidi str. 24).

Tejemmum se uzima ovako:

1. Prvo se odluči (nijjet učini) radi čega se uzima tejemum n. pr. da li radi klanjanja namaza ili radi prihvaćanja mushafa,

2. onda se dotaknemo dlanima suhe i čiste zemlje, zatim dlanove otresemo i njima potaremo jednom po licu,

3. ponovo se dotaknemo dlanima suhe i čiste zemlje, otresemo ih i potaremo lijevom desnu, a desnom lijevu ruku do za lakat.

3. Pokrivanje tijela (setri-avret) شَرْعَرَتْ

Prije namaza treba tijelo pristojno odjećom pokriti. I u najvećoj nuždi mora muško pokriti svoje tijelo od pojasa do pod koljeno, a žensko je dužno cijelo tijelo i kosu pokriti, osim lica i ruku do za šaku i nogu do za članak. Osobito se treba kloniti golotinje, kratke i prozirne odjeće.

4. Vrijeme namaza وقت

Namazi se klanjaju svaki u svoje određeno vrijeme. Početak namaskih vremena oglašuje nam muezin učeći ezan.

Ezan se uči ovako:

Bog je najveći! الله أَكْبَرُ الله أَكْبَرُ الله أَكْبَرُ الله أَكْبَرُ

Svjedočim da nema boga osim Allaha, أَشْهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Očitujem da je Muhammed Božiji poslanik. أَشْهُدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهُدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

Hodite na namaz!

حَيٌّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيٌّ عَلَى الصَّلَاةِ

Hodite na spas!

حَيٌّ عَلَى الْفَلَاحِ حَيٌّ عَلَى الْفَلَاحِ

Allah je najveći!*)

الله أَكْبَرُ الله أَكْبَرُ الله أَكْبَرُ

Nema boga osim Allaha.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

*) U sabaha se pred ovim »Allah je najveći« dodaje: Bolje je klanjati nego spavati.

الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ

الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ

Sabah-namaz klanja se od zore do pred izlazak sunca, i to je pravo vrijeme.

Vrijeme podne namaza počinje kada se sunce malo makne sa sredine neba.

Ikindijsko vrijeme počinje na sredini između podne i akšama, a traje do zalaska sunca.

Vrijeme akšam-namaza počinje iza zalaska sunca i traje do jaciće.

Vrijeme jacijskog namaza počinje kada padne zadnji mrak na zemlju, i traje sve do zore.

Ako propustimo koji namaz, dužni smo taj propušteni namaz nadoknaditi. Naknadno se klanjaju farzovi, i to onim redom kako su i prošli.

5. Kibla قبّة

Kibla je Kjaba u Meki, jugoistočno od nas, i mi se okrećemo tamo kada klanjamo namaz.

6. Odluka (nijjet za namaz) نیجۃ

Prije nego se stupi u namaz treba odlučiti koji će se namaz klanjati. Ta se odluka može i riječima izgovoriti, a zove se nijjet. Nijjet se učini odlukom, da će se u ime Božije klanjati naumljeni namaz, sam ili za imamom, na vrijeme ili naknadno, n. pr. ovako:

»Odlučih da klanjam u ime Boga farz sabahskog namaza«.

»Odlučih da klanjam u ime Boga sunnet akšamškog namaza«.

Kada se naknadno klanja, n. pr. ikindijski farz nijjet se učini ovako:

»Odlučih da klanjam u ime Boga naknadno farz ikindijskog namaza«.

Kada se klanja za imamom u nijjetu se još dodaje »pristadoh uz ovoga imama«, n. pr. »Odlučih da klanjam u ime Boga farz jacijskog namaza, i pristadoh uz ovoga imama«.

Pitanja: Koja je prva temeljna islamska dužnost? Koja je druga temeljna islamska dužnost? Šta mi činimo klanjanjem namaza? Kako to štovanje vršimo? Šta nam je naređeno da klanjamo svaki dan? Kako živi onaj koji redovno klanja namaz? Može li se u namaz stupiti bez pripreme? Koji se uvjeti moraju

izvršiti prije nego se stUPI u namaz? Koji je prvi uvjet da se može klanjati. Kako se abdest uzima? Kakvom se vodom uzima abdest? Šta će nam abdest pokvariti? Što treba činiti ako se neki dio tijela zbog bolesti ne može kvasiti? Šta treba činiti ako iz nekoga bolesnoga mjesta na tijelu neprestano teče? Kada se kod uzimanja abdesta ne mora obuća skidati, nego se može po obući mesh učiniti? Kakva obuća mora biti? Kako se potire po obući? Koliko se vremena može mesh činiti? Kada nam treba cijelo tijelo okupati? Koje zapovijedi pri tom moramo izvršiti? Što je tejemmum? Kada se uzima tejemmum? Kako se uzima tejemmum? Kako se mora tijelo zaodjeti prije namaza? Što se mora pokriti i u najvećoj nuždi? Čega se treba osobito kloniti? Kada se namazi klanjaju? Ko nam oglašuje početak namaskih vremena? Kada se klanja sabah-namaz? Kada počinje vrijeme podnevskog namaza? Kada počinje i kindijsko vrijeme? Koje je vrijeme akšam-namaza? Kada počinje vrijeme jacanskog namaza? Šta smo dužni učiniti ako propustimo koji namaz? Šta je kibla? Šta treba još činiti prije nego se počne namaz klanjati? Kako se nijjet učini? Kaži nekoliko nijjeta! Kako glasi nijjet kada se naknadno klanja? Kako se nijjet čini kada se klanja za imamom?

B. GLAVNI SASTAVNI DIJELOVI NAMAZA

(Namaski rukjuni) *أَرْكَانُ الصَّلَاةِ*

Glavni sastavni dijelovi namaza jesu:

1. Pošto se stane prema kibli i odluči dotični namaz, dižući ruke, reći: »Allahu ekber«, *الله أَكْبَرُ* (رَفِيْضَةٌ تَكْبِيرٌ)
2. Stajati na nogama u namazu, *قِيَامٌ*
3. Učiti Kur'an na namazu, *قُرْآنٌ*
4. Pokloniti se poslije učenja, *رُكُوعٌ*
5. Spustiti se licem na tle, *سُجُودٌ*
6. Na svršetku namaza sjediti. *قَعْدَةٌ آخِرَةٌ*

Svaki ovaj sastavni dio namaza zove se rukun, i on je farz. Kad izvršimo jedanput kijam, kiraet, ruku' i dvije sedžde, onda smo klanjali jedan temeljni dio namaza ili jedan rekak.

Jedan cijeli namaz može biti najmanje od dva rekata. Neki namazi maju tri, a neki četiri rekata.

U svakom namaskom vremenu klanjaju se farz-namazi (što je Bog dž. š. strogo naredio) i sunnet-namazi (što je Pej-gamber još sam od sebe klanjao).

Sunneti i farzovi u pet dnevnih namaza

U pet dnevnih namaza klanjaju se sunneti i farzovi ovim redom:

U sabaha se klanja prvo dva rekata sunneta, onda dva rekata farza, — svega četiri rekata.

U pone se klanja: četiri rekata sunneta, četiri rekata farza i dva rekata sunneta, — svega deset rekata.

U ikskrije klanja se: četiri rekata sunneta i četiri farza, — svega osam rekata.

U akšama se klanja: tri rekata farza i dva rekata sunneta, — svega pet rekata.

U jaciye se klanja: četiri rekata sunneta, četiri rekata farza, dva rekata sunneta, uz to se još klanja tri rekata vitr-namaza, — svega trinaest rekata.

Farz se ne može izostaviti ni u jednoga namaza; samo će putnik skratiti farz-namaz od četiri rekata na dva rekata.

Sunnet bi se mogao izostaviti, ali mi to ne činimo, već uz farzove klanjamo i sunnete radi šefâata našeg Pejgambera. Ikskrijski i jacijski sunneti od četiri rekata mogu se skratiti i klanjati samo dva rekata, a mogu se izostaviti.

Vitr-namaz je vadžib. On ne spada u jaciju, ali se klanja poslije jaciskog posljednjeg sunneta. Nijjet se čini ovako: »Odlučih da klanjam u ime Boga vitr-namaz.«

Pitanja: Koji su glavni sastavni dijelovi namaza? Koliko smo klanjali kad izvršimo jedanput kijam, kiraet, ruku', i dvije sedžde? Od koliko rekata može biti jedan cijeli namaz? Šta se klanja u svakom namaskom vremenu? Kojim se redom klanjaju sunneti i farzovi u pet dnevnih namaza? Može li se izostaviti farz u kojega namaza? Može li se izostaviti sunnet u kojega namaza? Šta znamo za ikskrijski i jacijski sunnet od četiri rekata? Šta znamo za vitr-namaz? Kako se nijjet čini?

Kako se klanja jedan namaz

Prije nego se stupa u namaz treba znati da li će se klanjati farz-namaz (što je Bog strogo zapovijedio) ili sunnet-namaz (što je Pejgamber od sebe klanjao).

Ako ćemo sami po sebi klanjati farz-namaz, treba najprije izučiti ikamet ovako:

Allah je najveći!

الله أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ

Svjedočim da nema boga osim Allaha.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

”

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Svjedočim da je Muhamed Alahov poslanik.

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولَ اللَّهِ

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولَ اللَّهِ

Pohiti na namaz!

حَسِّ عَلَى الصَّلَاةِ حَسِّ عَلَى الصَّلَاةِ

Pohiti na spas!

حَسِّ عَلَى الْفَلَاحِ حَسِّ عَلَى الْفَلَاحِ

Namaz već počinje.

قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ

Allah je najveći!

الله أَكْبَرُ الله أَكْبَرُ

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Nema Boga osim Allaha.

Zatim dolazi odluka ili nijjet, i odmah se stupa u namaz. Iza nijjetu dignu se ruke, i to muško do ušiju, a žensko prema ramenima, i u isto vrijeme izgovori se: (Bog je najveći);

te riječi zovu se: iftitah tekbir افتتاح تكبير

Ovo dizanje ruku znači da odbacujemo sve dotadanje poslove i misli, i da se, počinjući namaz, predajemo srcem i mislima uzvišenom Allahu. Pošto se dignu ruke i izreče اللَّهُ أَكْبَرُ onda se ruke svežu i ponizno stoji. Mi vežemo ruke ovako: muški metnu na pojasa desnu ruku po lijevoj, a ženske na prsa, također desnu po lijevoj.

2. Stajanje u namazu قيام

Pošto se svežu ruke, onda se mirno stoji gledajući preda se i uči. Čeljade koje ne može na nogama stajati, klanjaće sjedeći, ili kako može.

3. Učenje u namazu قرائت

Na kijamu (stojeći) se uči na svakom rekatu Bismillah i sure Fatiha. Na prvom rekatu u svakom namazu uči se: Subhanke, Euzu billahi, Bismillah, Fatiha i još jedna sura ili koji ajet.

Na drugom rekatu u svakom namazu uči se Bismillah, Fatiha i sure ili koji ajet.

Na trećem i četvrtom rekatu u farzova uči se samo Bismillah i Fatiha, a u sunneta Bismillah, Fatiha i sure.

U ikindijskog i jacijskog sunneta od četiri rekata uči se na trećem rekatu najprije Subhanke, pa onda Euzu billahi, Bismillah, Fatiha i sure ili koji ajet.

U vitr-namazu uči se na prvom i drugom rekatu kao i u ostalih namaza, a na trećem poslije Bismillah, Fatihe i sureta dignu se ruke kao i u iftitah-tekbira, govoreći **الله أكبير** i pošto se opet ruke svežu, uči se kunut-dova.

Što se uči u namazu*)

Da si slavljen samo Ti, moj Bože,
i Tebi hvala,

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ

Tvoje je ime uzvišeno,

وَتَبَارَكَ اسْمُكَ

Tvoje je Veličanstvo Veliko.

وَتَعَالَى بَدْلُكَ

Nema drugog Boga osim Tebe.

وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

Tebi se utječem, Bože, od prokletog
šejtana.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

U ime Boga, Općeg Dobročinitelja,
Milostivog.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Hvala Bogu — Stvoritelju svjetova.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Općem Dobročinitelju — Milostivom.

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

Gospodaru Sudnjeg dana.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

*) Muallim-treba izabrati nekoliko kraćih sureta i ašereta, i podučiti djecu da ih nauče napamet, kao što će učiti napamet i sva ona koja su u knjizi navedena.

Samo Tebe obožavamo.

I od Tebe pomoć tražimo.

Uputi nas pravim putem,

Putem onih koje si obasuo
Svojim blagodatima,

A ne putem onih na koje se srdiš,

Niti onih koji su zalutali.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ

وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ

وَلَا الضَّالِّينَ

Kunut dova

Svemogući Bože, od Tebe pomoć
tražimo,

أَللَّاهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ

وَنَسْتَغْفِرُكَ

وَنَسْتَهْدِيْكَ

وَنُؤْمِنُ بِكَ وَتَوَبُ إِلَيْكَ

وَنَتَوَكَّلُ كُلُّ عَلَيْكَ وَنُشْفِي عَلَيْكَ

الْحَيْثُ كُلُّهُ تَشْكُرُكَ

وَلَا تَنْكُفُرُكَ

وَنَخْلُعُ وَنَشْرُكُ مَنْ يَعْجُزُكَ

أَللَّاهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي

وَنُسْجِدُ وَإِلَيْكَ نُسْعِي

وَنَخْفِي زَرْجُو رَحْمَتَكَ

وَنَخْشِي عَذَابَكَ

إِنَّ عَذَابَكَ يَا أَكْثَارَ مُلْحقٍ

Molimo da nam grijeha oprostiš,

I da nas na pravi put uputiš,

Tebe vjerujemo, Tebi se obraćamo,

I u Te se pouzdajemo. Svako dobro i

blagodat od Tebe koji su sa

zahvalnosti priznajemo,

I napuštamo i bježimo od onoga
koji Tebi grijesi.

Bože, samo Tebe obožavamo, Tebi
klanjamo,

I sedžu činimo, Tebi hrlimo

I u Tvoju se milost uzdamo

Strahujući od Tvoje kazne.

Tvoja će kazna zaista stići nevjernike.

Pitanja: Šta treba znati prije nego se stupi u naimaz?
Šta treba učiniti ako ćemo sami po sebi klanjati faž-namaz?
Šta zatim dolazi? Šta se najprije učini iza njeta kada se stupa

u namaz? Šta znači ovo dizanje ruku? Što se učini kad se dignu ruke i izreče: Bog je najveći? Šta se učini pošto se svežu ruke? Kako će postupati čeljade koje ne može na nogama stajati? Šta se uči stojeći (na kijamu)? Šta se uči na prvom rekatu u svakom namazu? Šta se uči na drugom rekatu u svakom namazu? Šta se uči na trećem i četvrtom rekatu? Šta se uči u vitr-namazu? Šta treba učiniti pošto svršimo učenje stojeći (na kijamu)?

4. Ruku' (saginjanje) رُكْوَعٌ

Pošto svršimo učenje stojeći (na kijamu), treba ruke rasstaviti i niza se pružiti, a onda govoreći **اللَّهُ أَكْبَرُ** na ruku' (poklon) se pojeti.

Treba se pojeti po sredini tijela poduprijevši se rukama o koljena, leđa treba izravnati spram glave i pred se gledati.

Kada smo na ruku'u izgovaramo tri puta: **سَبِّحْنَا رَبَّنِي الْظَّمِينَ**, što znači: Uzvisujem Te, moj Veliki Gospodaru, iznad svih svojstava koja Tebi ne dolikuju.

Onda se treba ispraviti govoreći: **سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حِمْدَهُ**, a to znači: Čuje Bog onoga koji Ga hvali. Zatim se zastane, pruživši ruke niza se, i izgovori: **رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ**, što znači: Naš Stvoritelju, neka je samo Tebi hvala.

Ako se klanja za imamom, onda će imam **سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حِمْدَهُ** reći: **رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ**, a ostali koji klanjaju za imamom reći će:

Pošto se ovo drugo izgovori, onda se govoreći **اللَّهُ أَكْبَرُ** spušta na tle. Na tle se spuštamo ovako: Najprije se pognemo i uhvatimo se rukama za koljena, onda povijemo noge i koljena spustimo na tle, zatim metnemo dlane s prstima na tle, a između njih čelo i nos.

5. Sedžde (ničice padanje) سُجْدَةٌ

Kada smo na sedždi, onda se moraju tla doticati: čelo, nos, obje ruke s dlanima, koljena i nožni prsti — naprijed povjeni. Još treba paziti: mušku da se bolje pruži i rastavi trbuh od bedara, a žensko to neće činiti. Muško će podići lakte od tla, a žensko će ih na tle spustiti.

Na sedždi se izgovara tri puta: سُبْحَانَ رَبِّ الْأَعْلَىٰ، a to znači: Uzvisujem Te, Moj Najviši Gospodaru, iznad svih svojstava koja Tebi ne dolikuju.

Zatim se treba — govoreći: اللَّهُ أَكْبَرُ — ispraviti i kratko sjesti metnuvši ruke na koljena, a zatim opet — govoreći: اللَّهُ أَكْبَرُ — drugu sedždu učiniti. Onda treba — govoreći: اللَّهُ أَكْبَرُ — na drugi rekat ustati. Najprije se sa sedžde podigne glava, a onda se dignu ruke i metnu na koljena, na koja se zatim podignemo, a onda uspravimo na noge i opet ruke svežemo, te počnemo učiti na kijamu (stajanju).

6. Sjedenje na svršetku namaza قَدْهَ اِخْرَجَ

U namazu se sjedi poslije svakog drugog rekata i na svršetku namaza. Svako sjedenje na kojem se predaje selam zove se kadei ehire (posljednje sjedenje).

U namazu se sjedi na potkoljenicama i koljenima, muško naslonjeno više na lijevu nogu, a desnu drži sa desne strane uspravljen tabana, a žensko pomakne obje noge na desnu stranu. Ruke se drže obično kako su doneseće sa sedžde na koljenima, ali prsti ne smiju prelaziti preko koljena, niti se smiju više raširivati. Gleda se pred se u krilo i uči u sebi tiho, — kao i uvijek u namazu.

Na svakom sjedenju, na kojem se selam predaje, poslije Ettehijatu uče se još salavati i dove, a na kojem se ne predaje, uči se samo Ettehijatu, osim ikindijskog i jacijskog prvog sunneta, jer se u ova dva sunneta na svakom sjedenju, t. j. i na prvom i na drugom, iza Ettehijatu uče salavati.

Ettehijatu

Naše najsmjernije poštovanje Uzvišenom Allahu,

الْتَّحَمَاتُ لِلَّهِ

Naše klanjanje i ostala sva dobra djela.

وَالصَّلَواتُ وَالطَّيَّباتُ

Neka je pozdrav i Tebi, o Božiji Pejgambere,

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الرَّبِّ

Milost i blagoslov Božiji.

وَرَحْمَةُ اللَّهِ فَبِرَّكَاتُهُ

Neka je spas nama i svima dobrim
السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ
Ijudima koji Boga slave.

Vjerujem i očitujem da nema drugog boga
osim Allaha, i da je Muhamed Božiji
rob i Božji poslanik.

أَشْهُدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

وَأَشْهُدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

Salavati

Bože moj, blagoslovi Muhameda,
Njegov rod

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ

i pristaše kao što si blagoslovio
Ibrahima,

إِلَيْهِ مُحَمَّدٌ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَىٰ

Njegov rod i pristaše

إِلَيْهِ ابْرَاهِيمَ وَعَلَى الْأَبْرَاهِيمَ

Zaista Ti si hvaljen i slavljen.

إِلَيْكَ حَمِيدٌ مَحِيدٌ

Bože moj, obaspi blagodatima
Muhameda,

اللَّهُمَّ بِارْكْنِي عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ

Njegov rod i pristaše.

إِلَيْهِ مُحَمَّدٌ

Kao što si obasuo blagodatima

كَمَا بَارَكْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

Ibrahima, Njegov rod i pristaše.

وَعَلَى الْأَبْرَاهِيمَ

Zaista Ti si hvaljen i slavljen.

إِلَيْكَ حَمِيدٌ مَحِيدٌ

Gospodaru, Bože naš, daj da nam bude
dobro

رَبَّنَا أَتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً

Na ovom i na drugom svijetu.

وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً

Sačuvaj nas džehennemske kazne.

وَقُنَا عَذَابَ النَّارِ

Pošto se svrši ovo učenje, na kraju namaza predaje se
selam, t. j. okrene se glava desno i rekne:
»Neka je na Vas pozdrav i milost Božija a zatim se zakrene
glava prema lijevom ramenu i isto se tako izgovori selam.

Zikr (Slavljenje Boga poslije klanjanja)

Pošto se predaje selam uči se:

Bože moj, Ti si izvor spasa

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ

I od Tebe je svakome spas.

وَيَنْكُنَ السَّلَامُ

Tebe slavimo i hvalimo, Gospodaru

تَبَارَكَتْ يَا ذَلِيلٌ

Veličine i plemenitosti.

وَالْأَكْرَامُ

Zatim se prouči salavat (pozdrav) na Pejgambera, n. pr onako kao što se uči na posljednjem sjedenju u namazu iz Ettehijatu.

Iza salavata uči se Ajetul-kursi: počinjući sa Euzu billahi i Bismillahi.

Bog je jedini, — nema drugog Boga osim Boga, آللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

Živoga, nepromjenljivoga, الْحَيُّ الْقَيُومُ

Njega ne obuzima ni drijem ni san. لَا تَأْخُذْهُ سَنَةٌ وَلَا نَوْمٌ

Njegovo je sve što je na nebesima i zemlji. لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي

Ko bi još mogao posredovati kod الأرضِ مَنْ ذَلِيلٌ يَشْفَعُ عَنْهُ

Njega

Bez Njegova dopuštenja!؟ إِلَّا يَأْذِنْهُ

On zna ono što je pred njima (Ijudima) يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ

I što je za njima, a oni (Ijudi) ne znaju وَمَا خَلَقُوهُمْ وَلَا يُخْطِلُونَ

ništa osim ono što im je Bog pokazao. يَسْهِلُ مِنْ عَلَيْهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ

Njegova vlast obuhvata nebesa i وَسِعَ كُوْرُسِيَّةُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

zemlju,

I njihovo održavanje ne stoji Ga nikakva truda. وَلَا يَوْدُهُ حَفْظُهُمَا

On je Previšnji, Veliki. وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Tesbih (slavljenje Boga) تَسْبِيحٌ

Iza Ajetul-kursije uči se:

33 puta سُبْحَانَ اللَّهِ (slava Bogu)

33 puta اَلْحَمْدُ لِلَّهِ (hvala Bogu)

33 puta اَكْبَرُ (Bog je najveći)

Iza tesbiha se uči:

»Nema boga osim Allaha Jedinoga
 Koji nema druga ni Sebi ravna;
 Samo je Njegova vlast i Njemu pripada
 hvala, i On je onaj koji sve može.
 Mi smo Te poslali (Muhamede) samo
 iz milosti spram svega svijeta.«

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ
 لَا شَرِيكَ لَهُ
 هُنَّ الظَّالِمُونَ
 وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا
 رَحْمَةً لِلنَّاسِ

Najposlijе dolazi:

Dova (molenje Boga) دُعاء

koja se može učiti na razne načine. Evo jednog primjera:
 Božje — Stvoritelju, primi naš post i namaz
 Kojim Te slavimo: stoeći, učeći, klanjajući se,
 Padajući ničice i sjedeći.
 Primи našu skrušenost i usavrši naša djela
 Da nas ne zastide pred Tobom.
 Gospodaru, daj nam milosti, Ti koji si Najmilostiviji.
 Stvoritelju, primi moju molitvu (moj namaz)
 Kao što je primaš od svih dobrih ljudi.
 Neka je slava Bogu iznad svega
 I blagoslov Božiji, neka je
 Božijim poslanicima. Hvala Bogu,
 Stvoritelju svega svijeta.

Pitanja: Kako se izvršuje ruku? Šta treba onda učiniti?
 Kako se ovo izgovori ako se klanja za imamom? Šta se zatim
 učini pošto se ovo drugo izgovori? Kako se spustimo na tle?
 Kada smo na sedždi, šta nam se mora tla doticati? Na što još
 treba paziti? Šta se izgovara na sedždi? Šta treba zatim učiniti?
 Šta onda treba učiniti? Kada se sjedi u namazu? Kako se sjedi
 u namazu? Kako se uči samo Ettehijatu, a kada Ettehijatu i
 salavati? Što se učini pošto se svrši ovo učenje na kraju
 namaza? Što se uči poš to se preda selam? Što se uči zatim?
 Što se uči iza salavata? Što se uči iza Ajetul-kursi? Što se uči
 iza tesbiha? Što dolazi najposlijе?

Džemât (zajedničko klanjanje namaza) جماعت

Namaz se može klanjati napose, a može i zajednički sa drugim ljudima, t. j. džemâtom. Džemât nam je preporučio naš Pejgamber Muhamed a. s. Džemâtom se obično klanja u džamiji, a može i na drugom mjestu. Svaki džemât ima svoga imama koji klanja pred džemâtom.

Zajednički t. j. džemâtom za imamom klanjaju se farzovi, i uz ramazan teravih i vitr-namaz, a džum'a, bajram i dženaza mogu se klanjati samo džemâtom za imamom. Kada se stane da klanja za imamom i nije (odluku) izgovara riječima, onda treba dodati još i ove riječi: »Uz ovog imama«.

Imam stane u namazu malo naprijed pred džemâtom. U džamiji je za imama određeno posebno mjesto — mihrab. Džemât za imamom treba da stane u ravne potpune redove jedan do drugog, da ne bude praznine u redovima. Svaki džemât ima još i muezina koji uči ezan i ikame.

Imam uči na kijamu glasno na prvom i drugom rekatu sabahskog, akšamskog i jacijskog farza, a na trećem i četvrtom rekatu uči u sebi tiho.

Džemât uči za imamom samo na prvom rekatu farz-namaza Subhaneke, a ostalo ne uči ništa na kijamu, jer je dovoljno što imam uči. Džemât svak za se uči sve ostalo na svima namaskim rukunima. Za imamom se ne smije ni jedan rukun po sebi prije učiniti, a ne smije se niti jedan rukun toliko zakasniti da imam iza toga već bude prešao na slijedeći rukun.

Da se zakasnilo na jedan rekat za imamom računa se ako imama ne stignemo na rukû-u toga rekata.

Onaj koji zakasni u džemât klanjaće za imamom ono što je stigao, a kad imam pred selam, on to neće učiniti, nego će ustati i sam će nadoknaditi ono na što nije prispio.

Kad imam prouči na glas Fatihu, polahko se rekne »Amin« (آمين) t. j. uslišaj Bože! Ovako se govori dok imam dovu čini.

Namaski vadžibi (neizostavne dužnosti), sunneti i mustehabi

(Što je Muhamed a. s. radio, ili preporučio da se radi ili pohvalio).

U namazu je vadžib:

1. Na svakom rekatu u svakog namaza proučiti Fatihu,

2. u farz-namaza na dva rekata, a u ostalih namaza na svima rekatima iza Fatihe proučiti jedno sure ili tri ajeta,
3. u farz-namaza od tri ili četiri rekata proučiti ova sūra ili ajeta na prva dva rekata,
4. u onim namazima u kojima imam uči na glas, toliko na glas učiti koliko ga džemat može čuti,
5. u podnevnom i ikindijskom namazu u sebi učiti,
6. na prvoj sjednici sjediti koliko se može Ettehijjatu proučiti,
7. na obje sjednice učiti Ettehijjatu,
8. kod farz-namaza i u sunnetima podnevnog i džum'anskog namaza na prvoj sjednici iza Ettehijjatu ne učiti salavata,
9. u vitr-namazu donijeti tekbir za kunut-dovu,
10. u vitr-namazu proučiti kunut-dovu,
11. u bajram-namazima u svakom rekatu donijeti po tri tekbita.

Sunnet i mustehab je sve ostalo što nije u ovoj knjizi označeno da je farz ili vadžib.

Sehvi-sedžde (padanje ničice za ispravak pogreške) i Seždei-tilavet (padanje ničice radi učenja ili slušanja stanovitih ajeta)

سَجْدَةُ السَّهْوِ وَسَجْدَةُ التَّلَاوَةِ

Sehvi-sedžde treba učiniti: ako se sjetimo da smo nehotice zakasnili izvršiti koji farz ili vadžib, ili ako smo vadžib sasvim izostavili.

Sehvi-sedžde se vrši ovako: Kad se selam preda na desnu stranu, odmah se padne na jednu sedždu, zatim na drugu, a onda se prouči sve kao i na posljednjoj sjednici, i selam se dadne na obadvije strane.

Sedždei-tilavet treba učiniti kada se prouči sedžde-ajet u namazu ili izvan namaza. Sedžde-ajeta ima u Kur'anu na četrnaest imesta. Ona se obavi kad se jedanput padne na sedžbu, izgovarajući Allahu ekber (**اللَّهُ أَكْبَرُ**) pri polasku na sedžde i vraćajući se. Sedždei-tilavet treba da učini i onaj koji prouči sedžde-ajet i onaj koji to čuje. X

Što će namaz pokvariti

Kad čovjek naumi da klanja, treba uvijek da unaprijed zna i da misli što treba učiniti i što treba učiti.

Znajući da stoji pred Bogom, musliman treba da klanja predano, skrušeno i sa strahopoštovanjem.

Namaz se pokvari: ako se izgubi abdest, ako se progovori, nasmije, jaukne, glasno zaplače, ako se bez nevolje iskašljava, od kible prsa zakrene, ako se tri puta po istom mjestu počeše, ako se hoda, nogom udara, ako se nešto okusi, ako se čita ili krivo Kur'ān uči. Jednom riječju, ne smije se ništa učiniti što ne spada u namaz, i po čemu bi onaj koji bi to vidio mogao pomisliti da dotični nije u namazu.

Pitanja: Kako se može klanjati namaz? Ko nam je preporučio džemāt? Gdje se obično klanja džemātom? Što imade svaki džemāt? Šta se klanja zajednički sa imamom? Gdje imam stane u namazu? Kada se stane da klanja za imamom, šta treba reći u nijjetu? Kako treba da stane džemāt za imamom? Što još ima svaki džemā'at? Kako imam uči na kijamu? Što uči džemā'-at za imamom? Što ostalo uči džemā'-at? Smije li se za imamom koji rukun prije učiniti? Kada se računa da se zakasnilo na jedan rekata za imamom? Što će učiniti onaj koji zakasni u džemā'-at? Što se polahko rekne kad imam prouči Fatihu? Šta je u namazu vadžib? Šta je u namazu sunnet i mustehab? Kada nam u namazu, poslije selama na jednu stranu, treba učiniti sehvi-sedžde? Šta je sedždei-tilavet i kad sé čini? Kako treba namaz klanjati? Čime će se namaz pokvariti?

Džum'a-namaz *صلوة الجمعة*

Muškarci klanjaju petkom u džemātu džum'a-namaz.

U džum'a-namazu farz je proučiti hutbu, a onda klanjati džemātom dva rekata džum'a namaza. Osim ovoga, klanjamо mi i džum'anske sunnete.

Klanja se ovim redom:

Najprije četiri rekata džum'anskog sunneta, a onda dolazi hutba. Iza hutbe se klanja dva rekata džum'anskog farza džemāatom, a iza farza opet četiri rekata džum'anskog sunneta.

Hutba je imamov poučni govor koji on slaveći Boga izreče sa uzvisitijeg mjesta (minbera) u džamiji. Hutbu treba saslušati mirno i sa poštovanjem.

Iza džum'anskog posljednjeg sunneta klanja se četiri rekata ahiri-zuhra, t. j. posljednjeg podne-namaza, kao nadoknada najzadnjeg (podnevskog) farza koji smo propustili, a zatim dolazi dva rekata sunneta (t. zv. sunnetul-vakta).

صلوة التراويح Teravih-namaz

Teravih-namaz (a to je stalni sunnet صلوة موسى كعبة سنة موسم حجّة) klanja se svake ramazanske večeri između jacijskog namaza i vitr-namaza.

Teravih-namaz obično se klanja džemâatom, a može se i pojedince klanjati.

Teravih-namaz ima 20 rekata, a klanja se predajući selam na dva ili četiri rekata. Pojedini rekati klanjaju se kao rekati i kindijskog sunneta, a svaki put kad se iza selama ustane započne se daljnje klanjanje sa iftitah-tekbicom.

Poslije teravije klanja se vitr-namaz. Ovaj se namaz može uz ramazan klanjati džemâtom. Kada imam prouči sure na trećem rekatu i izreče tekbir, onda svak ponovno svezavši ruke uči u sebi kunut-dovu.

باجرام - عيد بـاجرام

Pošto se isposti mjesec ramazan, onda dolaze veseli dani Ramazanskog bajrama (Idi-fitr). Još imamo i Kurban-bajram (Idi-adha), i to četiri dana. Tada se kolju kurbani, a hadžije na Meki izvršuju hadž.

Bajram-namaz صلاوة العيد

Na bajram ujutro klanja se džemâatom dva rekata namaza (salati-id).

Bajram-namazi klanjaju se kad sunce malo odskoči, pa do podne.

Nijjet (odluka) je glavno srcem, a riječima ovako: Odlučih klanjati u ime Boga ramazanski bajram-namaz da izvršim dužnost, i pristadoh uz ovog imama.

Odlučih klanjati kurban-bajram da izvršim dužnost, i pristadoh uz ovog imama.

Bajram se klanja ovako:

Poslije nijjeta i iftitah-tekbira na prvom rekatu, kada se svežu ruke, prouči se u sebi Subhanke, a zatim s imamom donesu tri tekbira dižući ruke (kao iftitah-tekbir) i izgovarajući: Allahu ekber. Onda se svežu ruke, a iza tekbita imam uči Euzu-billahi, Bismillahi i sure.

Na drugom rekatu imam uči po redu: Bismillahi, Fatihu i suru, a džema'at kao obično šuteći prati. Poslije sureta valja donijeti tri tekbira. Iza trećeg tekbira ide se na ruku' sa ruku'-skim tekbicom, i dalje se klanja kao i drugi namaz, te poslije sjedenja preda se selam. Poslije selama imam izade na minber i prouči hutbu. Dok imam izlazi na minber, dotle džemat-at donosi tekbire ovako:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ

Počevši od sabaha uoči Kurban-bajrama, pa do iza ikindije četvrtog dana vadžib je iza farzova izučiti po jedan ovaj tekbir.

Bajram-namaz se završi kao i ostali namazi obično: Ajetul-kursijom i dovoljno.

Dženaze-namaz صلوة الجنائزة

Dženaza je namaz koji se klanja poradi mrtvaca, i to u džema-atu i samo stojeci. Ovaj je namaz farz (farzi-kifaje), te kada ga dovoljan broj ljudi izvrše, onda je sa drugih spala dužnost.

Dženazu treba klanjati svakom muslimanu i muslimanki, velikom i malom, pa i novorodenčetu, osim mrtvorodenog djeteta. Dženaza se klanja ovako:

Okupan i zamotan mrtvac (جَيْت) metne se pred džema-at, i to tako da bude glava okrenuta na desnu stranu džema-atu. Džema-at stane u tri ili više redova i ovako učini nijjet: »Odlučih klanjati u slavu Boga, blagoslov Muhameda i molbu za umrlog, i pristadoh uz ovoga imama«. Poslije iftitah-tekbira uči se u sebi Subhanke. Zatim imam i džema-at reknu Allahu ekber, ali se ne dižu ruke, a onda se uče salavati i opet rekne Allahu ekber. Iza toga se tiči umrlom, obično ovako:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَذَابَنَا وَمَيْتَنَا وَشَاهِدَنَا وَغَائِبَنَا وَكَيْرَنَا وَذَكَرَنَا وَأَنْشَانَا اللَّهُمَّ مِنْ أَحْسَنَةِ مَنَّا فَاتَّحْهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا قُتُّلَهُ عَلَى الْأَيْمَانِ وَخُصْهُ هَذَا الْجَيْتَ (هَذِهِ الْمَيْتَةُ) بِالرُّوحِ وَالرَّاحَةِ وَالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ وَالرَّضْوَانِ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ كَانَ مُحْسِنًا (إِنْ كَانَتْ مُحْسِنَةً) فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ (إِحْسَانَهَا) وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا (كَانَتْ مُسِيَّةً) فَقَبِّلْ وَزْ عَنْهُ (عَنْهَا) وَلَقِّهِ (لَهَا) الْآمَنَ وَالْبُشْرَى وَالْكَرَامَةَ وَالرَّأْفَى يُرْحَمْتَكَ يَا أَرَحَمَ الرَّاحِمِينَ

»Milostivi Božje, oprosti našem živom i mrtvom, prisutnom i otsutnom, velikom i malom, mušku i žensku. Odredi, Veliki Božje, da živimo i umremo u Islamu. Gospodare Božje naš, daj da nam bude dobro na ovom i na drugom svijetu. Sačuvaj nas svake muke i kazne. Odlikuj ovog mrtvaca veseljem, rahatljkom, oprosti mu grijehu i budi s njim zadovoljan. Božje, Ti mu povećaj dobrotu, ako je bio dobar, a oprosti mu, ako je bio grijesn. Podaj mu ugodnost, obveseli ga i nagradi, i Svojoj milosti približi ga. Učini sve ovo iz Svoje milosti, Ti, koji Si najmilostiviji.«

Poslije dove izreče se opet: Allahu ekber, a zatim se preda selam. Iza selama obično se prouči za spas duše umrloga Fatiha, a zatim se mrtvac nosi da se pokopa.

Pitanja: Koji namaz klanjaju muškarci petkom u džema-atu? Što je farz u džum'a namazu? Što još klanjamо osim ovoga? Kojim se redom klanja? Što je hutba? Što se još obično klanja iza džum'anskog posljednjeg sunneta? Kada se klanja teravih-namaz? Kako se obično klanja teravih-namaz? Koliko rekata ima teravih-namaz? Kako se klanjaju pojedini rekati? Šta se klanja poslije teravije? Što dolazi pošto se ispisti mjesec ramazan? Imamo li još koji Bajram u godini? Što se klanja na Bajram ujutro? Kada se klanjaju bajram-namazi? Kaži nijjet Ramazanskog bajrama! Kaži nijjet Kurbandskog bajrama! Kako se klanja bajram? Što imam uči poslije selama? Što džema-at sa muezinom uči dok imam izlazi na minberu i kada silazi? Kako se završi bajram-namaz? Koji se namaz zove dženaza? Kome treba klanjati dženazu? Kako se klanja dženaza? Šta se uči poslije iftitah-tekbira? Šta dolazi zatim? Što se iza toga uči? Što se uči poslije dove? Šta se obično prouči iza selama?

Post صوم

Treća je islamska dužnost: postiti mjesec ramazan, kako nam je naredeno u Kur'anu.

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَىٰ وَالثُّرَفَانِ
 فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلَيَصُمُّهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ
 أُخْرَىٰ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسُرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسُرَ وَلِشَكِّلُوا الْعِدَّةَ فَلَا
 إِكْرَامٌ لِمَا هَدَى اللَّهُ بِكُمْ وَلَمَّا كُنْتُمْ تَشْكُرُونَ

»Mjesec ramazan je onaj mjesec u kojem je Kur'an objavljen da pokaže pravac ljudima, da dade jasno tumačenje i uputstva i da pokaže razliku između dobra i zla. Ko bude kod kuće neka ga posti. Onaj koji bude bolestan ili na putu, poslije će napostiti propušteni broj dana. Bog želi vama olakšicu, a ne želi tegobu vašu. On samo hoće da vi ispunjavate zahtjevani broj i da Ga slavite, zato što vas On vođi pravim putem. Bog traži od vas da budete blagodarni«. (Bekare 181).

Post je: potpuno suzdržavanje od jela, pića i drugog svega što post kvari, i to počevši od zore do iza zalaska sunca. Za post je potrebna odluka (nijjet učiniti). Dužnost je postiti svakom pametnom, zdravom i odraslijem muslimanu i muslimanki.

Da uz ramazan ne posti, dozvoljava se:

a) putniku koji putuje izvan svoga mjesta u drugo koje je udaljeno najmanje 18 sati pješačkog hoda,

b) bolesniku, ako će mu post bolest pogoršati,

c) onome ko radi neodgodive i teške poslove, da ne može post izdržati,

d) onom ko zbog starosti iznemogne.

Kod ženskih su još opravdani razlozi:*)

a) trudnoća, ako se post ne može podnijeti,

b) vrijeme dojenja djeteta, ako će post materi ili djetetu nauditi.

U ovim slučajevima dužni su svi ovi, osim iznemoglog starca i starice, kasnije — kad mognu, dan za dan otpostiti. Ako se neko u zaboravu omrsi, tim mu se post neće pokvariti, pa zato treba post dalje nastaviti.

*) Ženska čeljad za vrijeme trajanja prirodnih običaja ne mogu postiti, nego su dužni post kasnije nadoknaditi.

حِضْ وَ تِقَاسْ

Onaj ko hotimično ne posti, čini težak grijeh, jer krši strogu Božiju zapovijed (farz). Tako čeljade mora se pokajati i Boga moliti da mu oprosti grijeha, i teško pokajanje djelom izvršiti, t. j. pored propuštenih dana mora još 60 dana neprekidno postiti. Ako ne može ovako otpostiti, dužan je 60 siromaha ručkom i večerom nahraniti.

Od posta vidimo i sami ove koristi:

1. postom se čovjek svojevoljno uzdržava od jela i pića, i privikava se da vlada sam sobom, t. j. da živi uredno.

2. posteći, čovjek vrši Božiju zapovijed i time štuje Boga dž. š.

3. post potsjeća i potstrekava čovjeka da radi na dobru za se i za druge ljudе, da razumije gladna i siromašna i da pomaže onome kome je potrebno pomoći.

4. post odvraća od mnogih stranputica i uči nas da možemo trpiti oskudicu, a u nekim bolestima može i zdravljje popraviti.

Sadakai-fitri (propisana milostinja za mršenje)

Koncem ramazana dajemo sadakai-fitri. Sadakai-fitri obvezan je svaki musliman dati muslimanskoj sirotinji za se i za svoju siromašnu djecu, ako je prije toga podmirio svoje kućne potrebe i ako tada imadne preostatak u vrijednosti od 200 drama (641.5 gr.) srebra.

U ime sadakai-fitri treba dati 1.67 kg pšenice ili dva puta toliko ječma, ili njihovu vrijednost. Vrijednost se svake godine ustanovi sadakai-fitri dijeli obično u novcu.

Kurban (žrtva) كُرْبَانٌ

O Hadžinskom ili Kurbanskom bajramu kolje kurban svaki zreo musliman koji je dužan dati sadakai-fitri. Kurban se kolje pošto se klanja bajram, a može se klati do pred zalazak sunca trećeg dana Kurban-bajrama, a pri tome treba izgovoriti: Bismillahi, kao što se to mora vazda reći kada se kolje životinja.

Kurban, koji mora biti potpunih udova, može biti zdravo bravče ili goveče*), obično ovan, ovca, koza, krava, ili vo. Lijepo je da bogatiji ljudi podijele jedan dio mesa sirotinji, a siromašni čovjek može sve za kuće ostaviti.

*) Jedno goveče može biti kurban za sedam osoba, kad udruženo u to ime zakolju.

Pitanja: Koja je treća islamska dužnost? Šta je post? Kome je dužnost postiti? Kome se dozvoljava da uz ramazan ne posti? Koji su još opravdani razlozi posebno kod ženskih? Što moraju muški i ženski u ovim slučajevima naknadno učiniti? Šta treba učiniti ako se čovjek u zaboravi omrsi? Što čini onaj koji hotimično ne posti? Što mora tako čeljade učiniti? Koje koristi vidimo i sami od posta? Koju dužnost vršimo koncem ramazana? Ko je obvezan dati sadakai-fitri? Šta treba dati u ime sadakai-fitra? Koja se dužnost izvršava o Hadžinskom (Kurban) bajramu? Šta može biti kurban?

Zekat (Vjerska propisana dača) زَكَاتُ

Četvrta islamska dužnost jest zekat, t. j. obavezni dug koji hogatiji musliman i muslimanka od svog imetka svake godine ima podijeliti islamskoj sirotinji.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكُوةَ وَمَا تُقْدِمُوا لَا نُنْسِكُمْ مِنْ حَيْثُ تَجِدُوهُ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ بِمَا تَصْنَعُونَ
إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ بِمَا تَصْنَعُونَ بِصَيْرَ

»Uredno izvršavajte namaz i dajite zekat! Djelo koje budete učinili naći ćete ponovo kod Boga, koji vidi vaša djela«. (Bekare 109).

Zekat je obvezan dati svaki slobodan, duševno zdrav i odrastao musliman (muslimanka), kojemu nakon kućne potrebe preteče i ustraje od početka do kraja godine određeni dio imetka kao višak. Od viška se ima podijeliti četrdeseti dio, ili 2½%. Kao najmanji višak od koga treba zekat podijeliti uzima se vrijednost od 200 drama (641.5 gram) srebra.

Farz je zekat podijeliti od novca, zlatnih i srebrenih stvari, robe i svega čime dotični čovjek trguje. Od živoga blaga čiji veći dio pase u slobodnoj paši. Zekat se daje kada ima 30 goveda ili 40 komada sitne stoke. Musliman nije obvezan zekat dijeliti na stvari koje su mu potrebne u svagdanjem životu.

Zekat se daje muslimanskoj sirotinji, a u prvom redu svojoj siromašnoj rodbini. Ocu, majci, djedu i nenici, unučadima ne može se dati. Takoder ni muž ženi, ni žena mužu ne može dati zekat.

Dajući zekat:

1. djelom zahvaljujemo Bogu na dobru koje nam je dao,
2. pomažemo siromahu, potrebne i nevoljne, koji ne mogu živjeti bez tude pomoći,
3. privikavamo se na darežljivost i gajimo bratsku ljubav, te stoga još bolje napredujemo.

Hadž (Hodočašće) حجّ

Peta islamska dužnost je svakom muslimanu i muslimanki koji može jedanput u vijeku na Meku otići i tamo obaviti propisane dužnosti i hadž izvršiti. Prilikom obavljanja hadža treba i u Medini Pejgamberovu »Revzai-mutahheru« — turbe posjetiti.

Hadž biva u određeno vrijeme svake godine, u mjesecu zil-hidžetu.

Prije polaska treba svaki:

- da se istinski pokaje za svoje grijeha i da odluči da će u buduće provoditi uredan život i prema Bogu i prema ljudima,
- da ispuni svoje obaveze i da izravna krivice i uvrede koje je možda učinio,
- da opskrbi do svog povratka one za koje se je dužan starati.

Mezheb u amelu (pravac u poslovanju) الْمَذَهُبُ فِي الْعَمَلِ

Mezheb u amelu je način obavljanja vjerskih dužnosti. Tih mezheba ima četiri: Hanefijski, Šafijski, Malikijski i Hambelijski.

Imami tih mezheba jesu:

1. Imami-A'zam Ebu Hanife (Numan ibni Sabit) rođen u Kufi umro u Bagdadu 150. g. po Hidžretu,
2. Imami-Šafii, Muhamed ibni Idris (umro u Misiru 204. g. po Hidžretu),
3. Imami-Malik ibni Enes (umro u Medini 179. g. po Hidžri)
4. Imami-Ahmed ibni Hambel (umro u Bagdadu 241. g. po Hidžri).

Od znamenitih učenjaka Hanefijskog mezheba treba zapamtiti ove:

- a) Imami Ebu-Jusuf, Jakub ibni Ibrahim, (umro 182. u Bagdadu),
- b) Imami-Ebu Abdullah, Muhamed ibni Hasan, Šejbani (umro 189. u Bagdadu).

Mi muslimani Nezavisne Države Hrvatske pripadamo Hanefijskom mezhebu.

Pitanja: Koja je četvrta islamska dužnost? Koji je musliman obavezan dati zekat? Koliko se ima od viška podijeliti? Šta se uzima kao najmanji višak od kojeg treba zekat

podijeliti? Od kakva je imetka farz zekat podijeliti? Na što musliman nije obavezan zekat podijeliti? Kome se daje zekat? Što činimo dajući zekat? Koja je peta islamska dužnost? Kada biva hadž? Što mora svaki hadžija prije polaska na Meku izvršiti? Šta je mezheb u amelu? Koliko ima tih mezheba? Ko su imami tih mezheba? Koji su još znameniti učenjaci Hanefijskog mezheba? Kojemu mezhebu pripadamo mi muslimani Nezavisne Države Hrvatske?

TREĆI DIO

AHLAK (ČUDOREDNO VLADANJE) أَخْلَاقٌ

Dužnosti čovjeka

Bog nas je stvorio, dao nam je tijelo koje će umrijeti i dušu koja ne će umrijeti. Bog je udesio naše tijelo na najljepši način.

Bog je obdario ljudsku dušu mnogim darovima i sposobnostima, da može razvijanjem čovjek postati pametan i razuman. Čovjek od djetinjstva počne rasti i jačati, spoznavati i učiti, dok potpuno odraste i postane pametan i razuman.

Da se od novorodenčeta razvije odrastao i pametan čovjek, Bog je dao ljubav u srce njegovih roditelja i ostalih koji se brinu za njegov razvitak. Bog je zadužio čovjeka da živi razumno i da se vlada po uputi i volji Božijoj.

Naš život na zemlji je privremen, jer ćemo svi pomrijeti i vratiti se Bogu koji će suditi svima na Sudnjem danu.

Bog nam je dao mnoge darove, koji su nam potrebni za život na zemlji, i odredio je da za to slavimo Boga, da mu budemo zahvalni, da uredno živimo držeći se Njegovih uputa, pa će nas Bog i na ovom i na drugom-vječnom svijetu još bolje nagraditi. Milost Božiju zaslužićemo, ako budemo ispunjavali dužnosti:

- I. prema Bogu,
- II. prema samom sebi,
- III. prema bližnjemu i ljudima uopće.

I. Dužnosti muslimana prema Bogu dž. š.

Prema Bogu dž. š. smo dužni:

1. spoznavati i vjerovati da ima Bog dž. š. i da je jedan,
2. voliti i slaviti Boga izvršujući islamske dužnosti,
3. uzdati se u Boga, činiti što je Bog zapovijedio, kloniti se i čuvati se svega što je Bog zabranio.

II. Dužnosti muslimana prema samom sebi

Prema sebi smo dužni: čuvati zdravlje i život, raditi, šediti, oplemeniti dušu i srce vjerom i korisnim znanjem, pa se po tom čudoredno vladati.

A. ČUVANJE ZDRAVLJA I ŽIVOTA

Zdravlje i život darovao nam je Svevišnji Bog, pa zato treba Bogu da blagodarimo i da čuvamo svoj život i svoje zdravlje.

Da sačuvamo svoj život i zdravlje treba:

1. čuvati se od bolesti i svega što može naškoditi životu i zdravlju,
2. raditi, držeći se čistoće u svemu, i umjereni živjeti.

1. Rad, štednja i milostinja

Čovjeku je potrebno raditi:

1. da sebi i svojima na pošten način zasluzi izdržavanje,
2. da može pomoći siromaha i sadaku (milostinju) davati,
3. da može pridonositi za ljudsku zajednicu.

Pošteni rad čuva čovjeka: od siromaštva, bolesti, lijenosti, besposlena i nevaljala života. Uz pošteni rad je potrebno u Boga se uzdati i Boga moliti da nam ga blagoslovi i da bude hajirli (dobar i srećan).

Bog dž. š. rekao nam je u Kur'antu:

»Kad se svrši džuma namaz idite i radite, koristite se Božijim blagodatima, spominjite često Boga, pa ćete biti spašeni.«

Treba nam živjeti umjereni i štedljivo, čuvajući svoje imanje i zarade.

Ono što se dariva siromahu iz milosrđa, zove se milostinja (sadaka). Sadake se daju u prvom redu rodbini i komšijama, kada su u nevolji. Bog nam je na više mesta u Kur'antu naredio: »Obavljajte namaz (klanjanje) i dajte zekat (propisanu milostinju)«

أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكُوْةَ

2. Rad za zajedničko dobro

Još smo dužni raditi za zajedničke potrebe ljudi sa kojima sačinjavamo općinu, svoj narod i državu, a koristiti koliko je moguće i ostalim ljudima. Naš Pejgamber a. s. rekao je:

»Najbolji je čovjek onaj od kojega je korist čovječanstvu.«

خَيْرُ الْأَيْمَانِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ

3. Hrana i odijevanje

Bog nam je darovao obilnu i raznovrsnu hranu koju jedemo i pijemo.

Kur'an:

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ

»Bog je onaj koji vas je stvorio, pa vam dao hranu« Sure Er-Rum 39.

Bog nas je pri tom poučio u Kur'alu, da se hranimo dopuštenim i dobrom jelima i da budemo umjereni.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَكَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْحَنَّةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَآدَةٌ كَيْمٌ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ

»Uginule životinje, krv, svinjsko meso i ono što je zaklano bez prizivanja imena Božijeg; životinje: udavljenе, premlaćene, usmrćene padom ili udarcem roga; one koje je usmrtila neka divlja zvijer, osim ako ste ih zatekli žive, pa ih zaklali; ono što je bilo zaklano na oltarima idola, sve vam je to strogo zabranjeno«. Sure El-Maide 3.

كُلُوا وَأْشِرُبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُشْرِفِينَ

»Jedite i pijte, ali ne pretjerujte, jer Bog ne voli one koji pretjeruju«. El-Araf 29.

Muslimanu je zabranjeno piti svako opojno piće. U Kur'alu je nama naredeno ovako:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا الْحَنْزُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَرْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَبِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالبغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَتَمْ مُتَهَوِّنُ

»O vjerni! Vino, (opojno piće), igra kockanjem na dobit, obožavanje idola, praznovjerje i proricanje kockom (gatanje) gnjusoba je i davolji posao. Zato suzdržavajte se od toga da budete sretni«.

Davo želi medu vama raspaliti neprijateljstvo i mržnju pri piću i igri, te vas odvući od mišljenja (sjećanja) na Boga i od molitve. Pa zar se vi nećete toga ustegnuti?!« Sure El-Maide 92-93.

Musliman i muslimanka se moraju odijevati sa onim što je ha'al (dozvoljeno), tako da budu pristojno obučeni i da ne pretjeruju gizdom i raskoši. Ljepše se treba obući uopće za klanjanje, a naročito kada idemo u džamiju, jer u Kur'anu stoji:

يَا بَنِي آدَمْ خُذُوا زِينَتَكُمْ عَنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

»O sinovi Ademovi! (O ljudi!) Oblaćite se lijepo kada god podete u džamiju«. Sure El-Araf 29.

Zdravlje i čistoća

Musliman je dužan čuvati život i zdravlje, a kada oboli, dužan se je liječiti, jer nas na to upućuje ovaj Pejgamberov hadis:

عَبَادَ اللَّهِ تَدَاوِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ مَا خَلَقَ دَاءً إِلَّا وَخَلَقَ لَهَا دَوَاءً إِلَّا السَّامِ وَالْهَرَمِ

»O sluge Božije, liječite se, jer Bog nije dao ni jedne bolesti, a da joj lijek nije odredio. Jedino od smrti i starosti nema lijeka.«

إِذَا سَعِيتُمْ بِالْوَبَا فِي أَرْضٍ فَلَا تَسْتَخِلُوا فِيهَا وَإِذَا وَقَعَ فِي أَرْضٍ وَأَتَتْهُ فِيهَا قَارِبًا شُرُوجُوا فِرَا رَأْيًا مِنْهَا

»Kada čujete da je u jednoj zemlji (mjestu) kuga (zarazna bolest), ne idite u tu zemlju (mjesto), a ako se tamo zatečete (dogodite), ne idite odatle u nakani da pobegnete.«

Da budemo čisti, moramo:

1. često cijelo tijelo okupati, a najmanje jedanput (sunnet je petkom) u sedmici,
2. svaki dan za namaz abdest uzeti,
3. prije i poslije jela ruke prati, zube čistiti i usta ispirati.

Osim svoga tijela, moramo čisto i u redu držati svoje odijelo, svoj stan i sve gdje god se zadržavamo.

Pitanja: Ko nas je stvorio? Kako je Bog udesio naše tijelo? Čime je Bog obdario ljudsku dušu? Kako se čovjek razvija? Šta je Bog dao da se od nejaka novorodenčeta razvije odrastao i pametan čovjek? Kad je Bog obdario čovjeka razumom mimo ostale stvorove, čime ga je zadužio? Kakav je naš život na zemlji? Šta nam je Bog odredio za život na zemlji? Kako ćemo zaslužiti milost Božiju? Šta smo dužni prema Bogu dž. š.? Šta smo dužni prema sebi? Ko nam je darovao zdravlje

i život? Šta nam je potrebno činiti da sačuvamo zdravlje i život? Zašto je potrebno raditi? Od čega pošten rad čuva čovjeka? Što je potrebno uz pošten rad? Kako nam je Bog dž. š. u Kur'anu rekao? Kako nam treba živjeti? Kako se zove ono što se dariva siromahu iz milosrđa? Šta nam je Bog o tom na više mesta u Kur'anu naredio? Zašto smo još dužni raditi? Kako nam je rekao naš Pejgamber a. s.? Ko nam je darovao toliku raznovrsnu hranu koju jedemo i pijemo? Šta nas je Bog pri tom naučio? Šta je muslimanu zabranjeno pitи? Kako je o tom u Kur'anu naređeno? Kako se musliman i muslimanka mora odijevati? Kada se treba ljepše obući? Šta je musliman dužan da bi očuvao svoj život i zdravlje? Šta moramo raditi da budemo čisti? Šta još moramo čisto držati, osim svoga tijela?

B. NAUKA I ODGOJ

Osim čuvanja života i zdravlja dužni smo svoju dušu vjerom okrijepiti, naukom oplemeniti i čudoredno se vladati.

Nije dovoljno samo znanje naučiti, nego se treba prema znanju i vladati i činiti samo ono što je dobro, lijepo, plemenito i istinito, da čovjek postane lijepi čudi. Naš Pejgamber a. s. često se je molio dragome Bogu ovako:

اللَّهُمَّ اهْدِنِي إِلَى الْأَحْسَانِ إِلَى أَنْهِيَ إِلَى أَنْتَ وَاصْبِرْ فَعَلَيْكَ الْمُكْبَرُ

عَنِ سَيِّئِ الْأَعْمَالِ فَإِنَّمَا لَا يَصْرُفُ سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ

»Bože moj, uputi me na stazu najljepših krijenosti, jer si Ti jedini koji toj stazi vodi. Bože, otkloni od mene zle čudi, jer si Ti jedini koji ih može otkloniti.«

Za lijepu čud osobito je potrebno da budemo skromni i ponizni, promišljeni i strpljivi. Ne smijemo biti pretjerani i oholi, jer to škodi nama i vrijeda naše bližnje, a to Bog ne voli. Zato moramo sve promišljeno činiti, da se ne bi ogriješili o dužnosti koje dugujemo Bogu, sebi i ljudima. Radi mira i slike treba uvredu oprostiti, jer nas na to Bog dž. š. u Kur'anu upućuje.

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ إِذْ فَعَلَتْ هِيَ أَحَسَنُ فَإِذَا الَّذِي يَتَّبَعُ وَيَتَّبَعُهُ

عَدَاؤُهُ كَانَهُ وَلِي حَسِيمٌ

»Zlo i dobro ne mogu imati iste posljedice. Vraćaj dobro za zlo, i vidjećeš da se Tvoj neprijatelj promjenjuje u iskrena prijatelja.« Sure Fussilet 34.

Strpljivi su ljudi koji mirno podnose ono što im je neugodno, kao na pr. bolest, žalost, siromaštvo i slično.

Ako nas zadesi kakova neugodnost, ne valja se izgubiti ni očajavati, nego se valja tješeći Bogu moliti i strpljivo pomoći tražiti.

U Kur'antu stoji kako Hazreti Lokman upućuje svoga sina:

يَا بْنَى أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأُمِرْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهِ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ
إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْمُؤْمِنِ

»O dijete moje! svršavaj molitvu, upućuj na dobro i odvraćaj od zla, i strpljivo snosi jade koji te mogu snaći. Zaista ta odlučnost potrebna je u svima stvarima«. Sura Lokman 16.

Pitanja: Šta smo dužni sebi osim čuvanja života i zdravlja? Je li dovoljno samo znanje naučiti? Kako se često molio naš Pejgamber a. s. dragom Bogu? Šta je osobito potrebno za lijepu čud? Kakvi, dakle, ne smijemo biti? Zašto moramo sve promišljeno činiti? Ako nas ko nepomišljeno uvrijedi, šta treba radi mira i sloge učiniti? Kojim se ljudima veli da su strpljivi? Ako nas zadesi kakva neugodnost, šta treba činiti?

III. Dužnosti muslimana prema drugim ljudima

(Prema bližnjima i ljudima uopće)

A. Opće dužnosti

Prema bližnjem, a tako isto i prema svima ljudima, dužni smo biti:

1. dobri, 2. istiniti (iskreni) i 3. pravedni.

1. Dobrota, pravednost i milosrde prema drugima

Najuzvišenija ljudska vrlina jest ljudska dobrota i milosrde prema ljudima.

Islamska vjera uči nas o dobroti:

1. naukom o Bogu dž. š. koji je svačiji Stvoritelj i Dobročinitelj,
2. životom i postupkom Božijeg poslanika Muhameda a. s. koji činjaše dobro i praštaše i najlučim neprijateljima,
3. islamskim odredbama i prinosima za siromahe i druge zajedničke potrebe,
4. islamskim zabranama: da se drugi ne oštećuju u životu, imetku i časti.

Dobrota i ljubav prema drugima traži od nas:

1. da dobro mislimo o drugome,
2. da lijepo postupamo s drugim,
3. da praštamo drugome,
4. da drugom dobro činimo i riječju i djelom, i da ga od zla čuvamo i odvraćamo,

Čovjek grijesi protiv dobrote:

1. kada o drugom zlo misli ili ružno govori,
2. kada druge neopravданo mrzi,
3. kada se drugom sveti i ne prašta,
4. kada drugom nepravdu čini i zlo želi, kada zavidi tudem dobru i sreći, kada se tudem zlu raduje i drugoga kleveće*).

Vjera traži da se lijepo i bratski susrećemo i sa selamom pozdravljamo; da ne vrijedamo tuđe dostojanstvo, da s mladim i slabijim blago i čovječno postupamo, a starijim i uglednijim naročito štovanje iskazujemo.

Pravednost od nas traži: da se držimo istine i da poštujemo tude pravo. Zato je zabranjeno ubiti, štetiti tudi imetak, ukrasti, oteti, uništiti ili pronevjeriti i ne vratiti tuđu stvar, lihvariti, varati, krivo mjeriti, vrijedati idt. Uopće, dakle, štetu nanijeti tuđem imetku, životu ili časti.

2. Istinitost

Istinitost od nas traži: da budemo iskreni, da se ne pretvaramo, da ne budemo lukavi, da radimo, volimo i govorimo što je pravo i da se laži čuvamo.

Pritvorice se prave da su dobri, a u istinu nijesu; dvoličnjaci govore jedno, a drugo misle; lašci govore neistinu da drugoga prevare, krivo se zaklinju, pa time štete drugome i svoju dušu upropošćuju. Ni u šali nije slobodno lagati, jer se i šalom može štetiti, a laganjem se na laž navikava i postaje nepopravljivi lažac.

Pitanja: Šta smo dužni prema bližnjemu? Koja je najuzvišenija ljudska vrlina? Čime nas islamska vjera uči o dobroti? Šta od nas traži dobrota i ljubav prema drugim? Kada čovjek grijesi protiv dobrote? Kako vjera traži da sa drugim postupamo? Šta od nas traži pravednost? Šta od nas traži istinitost? Šta rade pritvorice i lašci? Zašto nije lijepo ni u šali lagati?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذْ تُبَرِّئُونَ كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِنْ شُرِكَ مَعَهُ وَلَا تَجْعَلُوا بَعْضًا

*»O vjernici! Nemojte mnogo sumnjati! Zaista, neka sumnja vodi u grijeh. Ne tragajte tuđih sramota, ne govorite zlo jedan o drugom (ne ogovarajte jedan drugog).

B. Posebne dužnosti prema ljudima

Posebne dužnosti ima musliman:

1. prema porodici i rodbini,
2. prema vjerskoj zajednici i
3. prema državi.

1. Dužnost prema porodici i rodbini

a) Međusobne dužnosti muža i žene

Muž je kućni starješina, i on je dužan:

1. svoju ženu pristojno izdržavati,
2. sa svojom ženom kao svojom drugaricom i pomoćnicom u ljubavi živjeti i lijepo postupati.

Žena je dužna:

1. da štuje svoga muža, da ne daje povoda razmiricama i da je poslušna u svemu što nije grijeošno,
2. da čuva čast porodice,
3. da čuva i štedi porodično imanje.

b) Međusobne dužnosti roditelja i djece:

Roditelji vole svoju djecu, brinu se za njihovo zdravlje i nastoje da ih odgoje kao čestite i valjane ljudi.

Djeca su zato dužna da svojim roditeljima budu poslušna i zahvalna, da ih vole i da se oduže za dobro koje su roditelji njima učinili.

Bog nam je zapovjedio da roditelje slušamo, poštujemo i svako im dobro činimo, a osobito kada ostare i obnemognu.

Svemogući Bog u Kur'anu kaže:

فَلَا تَقْنِلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرْ هُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيًّا وَأَنْخِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الْذَّلِّ
وَمِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ اذْهَنْهُمَا كَمَا دَرَيْتَ بِنِ صَغِيرًا

»Nemoj ih prezirati ni činiti im prijekora. Govori im s poštovanjem. Budi ponizan i pun nježnosti spram njih i upravi Bogu ovu molitvu: Gospodaru Bože, imaj milost spram njih, kao što su oni imali spram mene kad su me odgajali u vrijeme moga djetinjstva«. Sure Isra 23.

Mrtve roditelje dužni smo s poštovanjem spominjati i Bogu se za njih moliti učenjem Fatihe i Jasina, a po mogućnosti i čitave hatme, a naročito uz ramazan i druge mubarek-dane.

c) *Dužnosti spram ostale rodbine*

Ostalu rodbinu dužni smo srdačno paziti, posjećivati, voliti i u potrebi potpomagati. Musliman je dužan, kad je potreba, uzdržavati roditelje i svoju bližnju rodbinu.

2. Dužnosti muslimana prema islamskoj zajednici

Posebne dužnosti muslimana jesu: da se sakupljaju u zajednicu (džema-at), da klanjaju i da se medusobno dogovaraju o svojim dnevnim potrebama i važnim poslovima (da medusobno izmjenjuju misli), da daju siromašnim zekat i sadakai-fitr, da umrlog opreme i dženazu mu klanjaju i da ga zakopaju, da selam nazivaju (medusobno se pozdravljuj) i potpomažu zajedničke vjerske potrebe.

3. Dužnosti muslimana prema državi

Dužnost je muslimana da ljubi svoju domovinu i svoj narod. Pejgamber a. s. rekao je:

»Ljubiti domovinu vjerska je dužnost.«

Napose je musliman dužan:

1. poštivati pravu i zakonitu državu,
2. pridonositi za podmirivanje državnih potreba,
3. braniti državu od neprijatelja,
4. održavati mir i slogu u državi,
5. uopće raditi za dobro države.

Osobita je dužnost muslimana poštivati vladara, voljeti ga i biti mu vjeran, jer je vladar vrhovni zaštitnik pravde, branitelj i dobrotvor svoga naroda.

O st a l e o p Ć e i p o s e b n e d u ȇ n o s t i

Opća je dužnost voljeti sve ljude, a posebna je svoga susjeda naročito paziti i dobro mu činiti, jer će za to i Bog dž. š. pitati. Dužni smo i životinje voljeti. Ne smijemo ih mučiti, bez potrebe ubijati, a tako i bilje ne treba bez nužde trgati ili uništavati.

Z a p o v i j e d i i z a b r a n e

Vjera nam nareduje dobra, a zabranjuje zla djela. Vjera nas uči:

1. da činimo ono što je zapovjedeno (farz ili vadžib),
2. što je preporučeno i pohvaljeno (sunnet),
3. da možemo činiti ono što je dozvoljeno (halal), ali
4. da ne činimo ono što je zabranjeno (harām), niti ono što je pokuđeno (mekruh).

Pitanja: Prema kome musliman ima posebne dužnosti? Šta je dužan muž prema svojoj ženi? Šta je dužna žena prema svome mužu? Šta roditelji čine djeci? Šta su za to dužna djeca? Šta nam je Bog zapovijedio da činimo roditeljima? Šta smo dužni prema mrtvim roditeljima? Šta smo dužni ostaloj svojoj rodbini? Šta je musliman dužan po Šeriatu svojoj rodbini? Koje su posebne dužnosti muslimana u zajednici? Koja je dužnost muslimana prema državi? Koja je osobita dužnost muslimana prema vladaru? Koje su još ostale i opće dužnosti? Šta smo dužni spram ostalih stvorova Božjih, životinja i bilja? Šta nam naređuje vjera? Kako nas vjera o svemu uči?

Grijesi

Vjerske su zapovijedi i zabrane da se očuva čistoća vjere, život, imetak, čast i sloga među ljudima. Onaj koji na to ne pazi čini veći ili manji grijeh. Grijeh je: hotimično kršenje zabrana ili propuštanje vjerskih dužnosti. Grijeh je veliko zlo, jer donosi teške posljedice na ovom i budućem svijetu.

Zle posljedice grijeha jesu:

1. teške kazne na ovom i budućem svijetu, koje su kazane za pojedine grijeha,
2. grijeh ocrnjuje i kyari ljudsko srce. Grješnik gubi pravu sposobnost da razlikuje dobro i зло,
3. grijehom čovjek upropošćuje zdravlje, čast i imetak, i mnoge nevolje dolaze od ljudskih grijeha,
4. od grijeha čovjeka grize savjest i za to trpi velike muke već na ovom svijetu,
5. grijehom se čovjek sramoti pred sobom i pred drugim ljudima i
6. grijeh udaljuje od Boga, i radi grijesna života može čovjek da nema ni u čem sreće ni napretka.

Grijeh našoj duši odmah šteti kao i bolest ili vatra tijelu, zato se treba i od najmanjeg grijeha odmah liječiti.

Najprije se treba istinski pokajati i odlučiti da se ubuduće ne će griješiti (tevbe učiniti). Ako je taj grijeh neka propuštena vjerska dužnost, kao: namaz, post i drugo, onda to treba naknadno učiniti. Ko se ogriješi o druge ljudi, pa im nanese nepravdu ili štetu u životu, imetku ili časti, on se mora sa dotičnim izravnati i štetu naknaditi, jer za ovakve grijeha nema drugog lijeka.

U svakom je slučaju potrebno odlučiti da se više ne će nikada grijesiti, pokajati se i Boga moliti da griješ oprosti, jer jedino velika milost Božija može sačuvati čovjeka od zlih posljedica grijeha.

Kad neko omalovaži vjeru ili zaniječe Božije zapovjedi, a isto tako kad neko rekne da je dozvoljeno (halal) ono što je strogo zabranjeno (haram) ili obrnuto, prestaje biti musliman sve dotle dok se skrušeno i istinski ne pokaje.

Ovako se treba pokajati i vjerovanje ponoviti:

Bože milostivi, kajem se što je od mene potekla nevjerna riječ bilo hotice ili nehotice. Bože, ja se kajem i vraćam k Tebi. Ja pravu vjeru Islam primam, Tebe vjerujem, i sve što je od Tebe došlo po Tvojim poslanicima prava je istina. Vjerujem Tebe — jedinoga Allaha, vjerujem da je Muhamed Tvoj rob i Tvoj poslanik, i što Si preko Njega objavio moja je vjera i moj spas».

Pitanja: Radi čega su vjerske zapovijedi i zabrane? Šta čini onaj koji na to ne pazi? Šta je, dakle, griješ? Koje su te zle posljedice grijeha? Kako šteti griješ našoj duši? Šta treba najprije učiniti? Šta je potrebno u svakom slučaju? Šta bude kad čovjek zaniječe Božije zapovijedi ili zabranu, ili vjeru omalovaži? Šta mora odmah učiniti? Kako se treba pokajati i vjerovanje ponoviti?

ČETVRTI DIO

IZ POVIJESTI ISLAMA

1. ARABIJA I ARAPI PRIJE ISLAMA

Arabija je prostrani Azijski poluotok, na kojem je od najstarijih vremena živio arapski narod semitskog koljena.

U primorskim krajevima i po dolinama, gdje ima vode i plodne zemlje, narod je sjedilački, dok je po unutrašnjosti poluotoka, gdje su — osim velikih neplodnih pustinja — visoravni i stepa za pašu, narod nomadski, a to su pocijepana pastirska plemena: beduini, koji su seleći se za stадом živjeli u vječitoj svadi i borbi oko bunara i pašnjaka, plijeneći ujedno trgovачke karavane koje su putem prolazile. Borbu je zaoštvala krvna osveta, u kojoj bi često jedno pleme zatrlo drugo. Tu vječnu borbu donekle je ublažavalo gostoljublje i sveti mir u godini kroz četiri mjeseca odredena za trgovinu i bogoslužje.

Vjera u jednoga Boga bijaše poznata tamo u vrlo malenog broja ljudi, dok najveći dio arapskog naroda bijaše duboko pao u poganstvo.

Arazi prije Muhameda a. s. bijahu, naime, mnogobrojni. Obožavali su razna bića i prirodne sile, kao: sunce, mjesec, zvijezde, dravlje, kamenje . . .

Pojedina plemena obožavala su svoje posebne plemenske bogove, kojima su pravili kipove (idole), kao »lat«, »menat«, »uzzu« itd. U Meki i Medini bijahu najveći neznabrojni. U Kabi i oko Kabe bijaše oko 360 različitih idola.

Zbog ovakve vjere nisu imali nikakva stalna pravca ni reda u svom životu.

Arabija bijaše rascjepkana na mnogo manjih državica, bez ikakvih pravnih uredaba i uprave. Porodični i bračni život bijaše neuredan. Uz to još i praznovjerje, gatanje, pijanstvo i ubijanje ženske djece bijahu teški narodni grijesi. U ovakvim prilikama bio bi arapski narod zlo prošao, da ih Milostivi Allah

nije spasio. Iz najodličnijeg arapskog plemena Kurejš odlikovao je Bog dž. š. Svojim poslanstvom Muhameda a. s., i Svojom objavom naredio Mu da narod pozove u pravu vjeru.

Islam se poče širiti osobito u gradu Medini, dok su mnogočobići u Meki ustali protiv Božijeg poslanika ne htijući primiti Božiju objavu za svoju vjeru. Ovi su nevjernici činili Božijem poslaniku razne neprilike i opirali se oko 10 godina, dok konačno ne uvidješe svoju zabludu, napustiše borbu i primiše Islam.

Islam se raširi po cijeloj Arabiji, trgne se narod iz mrtvila i krive vjere, ujedini ga i uredi njegov život. Ubrzo se pokaže napredak na sve strane i razvi se islamska obrazovanost, koja se iz Arapije stade širiti i po ostalim zemljama.

2. POSLJEDNJI I NAJVEĆI BOŽIJI POSLANIK MUHAMED A. S.

1. Rodenje i djetinjstvo Muhameda a. s.

Muhamed a. s. rodio se u gradu Meki dvanaesti dan mjeseca rebiul-evvela ili 20. aprila 571 g. po Isa pejgamberu.*)

Otat mu je bio Abdullah, od odličnog arapskog plemena Kurejš, a majka Amina. Po ranoj smrti njegovih roditelja brinuo se za nj sa najvećom ljubavlju njegov djed Abdul-Muttalib, a poslije njega stric mu Ebu-Talib. Svako ga je volio, jer je bio dobro, milo i pametno dijete. Muhamed a. s. razvi se, odraste i dostiže do čovjeka kojemu nije nikad bilo ravna. Njegova veličanstvena pojava već na prvi pogled ispunjavaše svakog divljenjem. Njegova duševna savršenost i ljepota njegove riječi osvajaju svačiju dušu.

2. Dalji život do poslanstva

Božiji poslanik tražio je od najranije mladosti najveću čistoću u svakom pogledu. Nije mogao gledati ni podnositi kakav nelijep čin i razuzdanost. Sam je rekao da su mu od djetinjstva bili odvratni idoli i poganski život Arapa.

Arapi bijahu prije Islama mnogočobići, obožavali su idole ili kipove izmišljenih bogova. To je bila najviša tegoba u duši Božijem poslaniku, jer je On imao misao o jednom Bogu-Stvoritelju. Za to je provodio dosta povučen život, ali je bio od svakog poštovan i radi njegove plemenitosti prozvan Emin, t. j. vjerni.

*) Svake godine 12 rebiul-evvela imamo mevlud. U džamijama i po kućama uči se mevlud (slavospjev na rođenje Muhameda a. s.).

Zadnjih godina pred poslanstvom izlazio je Muhamed-Emin izvan grada na brdo Hira. Tu bi proveo mjesec dana u molitvi i pobožnosti. U četrdesetoj godini života bijaše opet na brdu Hira u mjesecu ramazanu. Tada mu prvi put poče dolaziti Božija objava, i On ču riječi:

إِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

»Čitaj u ime Twoga Gospodara koji je sve stvorio.«

Muhamed a. s. bi odlikovan poslanstvom, i pozvan da kao posljednji poslanik objavi riječ Božiju na zemlji i da povede ljude najjasnijom vjerskom stazom.

3. Muhamed a. s. Božiji poslanik

Muhamed a. s. poče kazivati Božiju vjeru među najbližom svojom okolinom. Islam se poče širiti među uvidavnijim i pobožnijim svijetom u Meku, ali neznabošci, u svojoj oholosti i neznanju, ustadoše da na svaki način spriječe širenje Islama. Počeše žestoko progoniti Božijeg poslanika i prve muslimane. Zato se mnogi iseliše u Abesiniju. Osobito je mnogo trpila familija Hašimović, iz koje je Božiji poslanik. Neznabošci ih opsijedahu tri godine u gradu, gdje su se bili sklonili trpeći za vjeru i istinu. Nakon dvadeset godina iza objave Islama, i nakon raznih patnji i oskudice odluči Božiji poslanik po Božijoj odredbi da se preseli u Medinu sa svojim vjernim ljudima. Tako se širio Islam bez ikakvih zapreka. I brzo otseliše svi, osim Božijeg poslanika, hazreti Ebu Bekira i hazreti Alije. Neznabošci uvidješe, da su učinili zlo, pa se spreme da ubiju Božijeg poslanika, te opkole njegov stan. Muhamed a. s. sretno izade između neprijatelja, koji ga nastaviše progoniti. Na putu se sklone u jednu pećinu od progonitelja. I ovdje ih spasi dragi Bog, i tako sretno nakon osam dana stigoše blizu Medine, 20. rujna 622. god. po Isa pejgamberu. Ova seoba Božijeg poslanika zove se Hidžret, i od tada počinju muslimani brojiti godine.

U Medini

Nakon Hidžreta, arapski svijet u Medini listom primi Islam. Odavde se stade širiti Islam u druge krajeve Arabije. Kroz deset godina bilo je još teških borbi sa nevjernicima, ali Božija vjera pobijedi.

Božiji poslanik prispije opet u svoj rodni grad Meku, i narod listom prigrli Islam. Muhamed a. s. tom prilikom oprosti i najvećim neprijateljima uvrede i mučenja koja su Mu zadavali

**

kroz toliko godina. Desete godine po Hidžretu bijaše u Meki veličanstven sastanak, gdje bijaše došao iz Medine Božiji poslanik na oprosni Hadž (Hadžetul-veda). On bijaše u najvećoj radosti videći da je sav arapski narod izveo na pravi put i pravu vjeru Božiju. Tada je nazil bio (objavljen) ovaj ajet:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَنْتُمْ عَلَيْكُمْ نَفِقَةٌ وَرَضِيتُ لَكُمْ
الاسلام ديننا

»Danas sam vam din (vjeru) dovršio i ispunio spram vas Svoje blagodati; dao sam vam vjeru Islam, jedinu od koje sam zadovoljan.«

4. Preseleњe Božijeg poslanika na drugi svijet (Ahiret)

Pošto se Božiji poslanik vrati opet u Medinu, proživi još nekoliko mjeseci. Nakon kratkog bolovanja, uči ponedeljka 12. rebiul-evvela 11. godine po Hidžretu ili 633 g. po Isa pejgamberu, dok su muslimani klanjali sahab, diže se zastor na džamijskim vratima kroz koja je samo Božiji poslanik ulazio u džamiju. Na vratima se pokaza On, Božiji poslanik, sa blagim radosnim osmjehom gledajući kako mirno i dostojanstveno Njegovi ashabi (drugovi) vrše dužnost Božiju. Tada se opet vrati, spusti se na prostirku i toga dana oko podne preseli na drugi svijet u 63. godini života.

5. Osoba Božijeg poslanika Muhameda a. s.

Muhamed a. s. je najveći čovjek koji je došao na svijet. Veličanstven je njegov uzor-život. Tome su se uvijek nastojali približiti dobri i plemeniti ljudi. Neprijateljima je praštao i na njihove uvrede i zla užvraćao dobrim. Videći ovu nesebičnost, mnogi protivnici postadoše mu svim srcem odani. S ljudima je postupao s najvećom ljubavi i blagosti, siromahe je neprestano pomagao, nejake i slabe pridizao, a sam je živio skromno i po-božno. Oženio se u 25. godini sa Hatidžom, koja je prva primila Islam. Ona mu je bila vjerna druga i najveća utjeha. Nakon njene smrti spominjaše je Božiji poslanik s najvećom ljubavi kroz cijeli život. Kroz 23 godine istrajavao je, ne plašeći se nikakvih poteškoća, da izvrši svoj zadatok, da uspostavi istinu i vjeru Božiju. Ljubav i čežnja prema Bogu dž. š. ispunjavale su cio njegov život.

Božija objava koju je saopćio Muhamed a. s. i njegov uzorni život proizvedoše moćan uticaj u svijetu. Mnogi narodi koji se oslobođiše idolopoklonstva i primiše Islam, počeše živjeti čistim i boljim životom i napredovati.

Danas u svijetu više stotina milijuna slavi jedinog Allaha i spominje zahvalno Božijeg poslanika slijedeći Božiju vjeru koju je on objavio. Osim Božijeg poslanika, sa štovanjem spominjemo njegove ashabe (drugove). Između njih su najodličniji prva četvorica Halifa (zamjenika): Hazreti Ebu Bekir, Omer, Osman, i Alija. رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ (da je Bog s njima zadovoljan)! Osim njih, bilo je mnogo zaslужnih učenjaka vjerskih i pobožnih ljudi, kojima također dugujemo zahvalnost i poštovanje.

Janji Suhaj Šuh
 Keen-Derbece
 Dubrovački
 Dvojaca u Šuh
 Dvojaca u Šuh
 Dvojaca u Šuh

SADRŽAJ

Pristup

	Strana	Strana	
Odredenje čovjeka	3		
Fatiha	3	Božija objava ljudima	4

PRVI DIO

Akaid (Islamsko vjerovanje)

Temelj islamskog vjerovanja	6	III. Božiji kitabi (Božije knjige-objave)	13
Iman (vjerovanje)	8	IV. Božiji poslanici	15
I. Vjerovanje Boga dž. š.	9	V. Sudnji dan	15
II. Božiji meleki (andeli)	12	VI. Božije odredenje	16

DRUGI DIO

Ibadat

Islamske vjerske dužnosti	17	Džum'a-namaz	35
I. Kelime-i-šehadet (islamsko očitovanje)	18	Teravih-namaz	36
II. Klanjanje namaza	18	Bajram i Bajram namaz	36
a) uvjeti za klanjanje na- maza (namaski šarti)	19	Dženaza namaz	37
b) glavni sastavni dijelovi namaza (namaski rukuni)	23	Post	39
Džemāt (zajedn. klanj. namaza)	33	Sadakai-fitr	40
Namaski vadžibi, sunneti i mustehabi	33	Kurban (žrtva)	40
		Zekat (vjerska prop. dača)	41
		Hadž (hodočašće)	42
		Mezheb u amelu (pravac u poslovanju)	42

TREĆI DIO

Ahlak (čudoredno vladanje)

Dužnosti čovjeka	44	III. Dužnosti muslimana pre- ma drugim ljudima	49
I. Dužnosti muslimana prema Bogu dž. š.	44	A. Opće dužnosti	49
II. Dužnosti muslimana prema samom sebi	45	B. Poseb. duž. prema ljudima	51
A. Čuvanje zdravlja i života	45	1. Duž. prema porodici i rod.	51
B. Nauka i odgoj	48	2. Duž. musl. prema isl. zajed.	52
		3. Duž. muslim. prema državi	52
		Grijesi	53

ČETVRTI DIO

Iz povijesti Islama

1. Arabija i Arapi prije Isla- ma	55	2. Posljednji i najveći Božiji poslanik Muhamed a. s.	56
--	----	--	----